

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Jakub Kvapil

**Separatismus v perspektivě Indonéského
neoimperialismu**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: Jakub Kvapil

Vedoucí práce: Mgr. Martin Riegl, Ph.D.

Datum obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

KVAPIL, Jakub. Separatismus v perspektivě Indonéského neoimperialismu Praha, 2015. 41 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Riegl, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem dvou případů secesionistických hnutí na území Indonésie a to v Aceh a na Východním Timoru. Osvobozenecká hnutí v obou těchto regionech rozvíjí své aktivity v rozdílném historickém, kulturním, etnickém, náboženském i politickém prostředí. Pojí je ovšem společná snaha získat nezávislost, která v případě Východního Timoru dojde naplnění a v Aceh nikoli. Proto tato práce porovnává klíčové aspekty jednotlivých hnutí a snaží se osvětlit nejdůležitější aspekty jejich působení. Práce má dvě části, z nichž první se zaměřuje na dokumentaci historie Indonésie, jakožto ústředního aktéra, jehož politický vývoj je určující pro oba vybrané regiony. Zároveň je zde také zdokumentován historický vývoj jednotlivých regionů a jejich politického prostředí. V druhé části je za využití výzkumných otázek provedena komparace, která osvětluje nejdůležitější rozdíly a podobnosti obou případů.

Abstract

This Bachelor thesis is focused on the theme of two cases of secessionist movements on the territory of Indonesia, particularly on Aceh and East Timor. These liberational movements in both regions evolve their activities in different historical, cultural, ethnical, religious and political background. It is common to both of them though, that they are trying to attain independence, which in case of East Timor is eventually reached, not so in Aceh. This is why this thesis is comparing the key elements of both of the movements and is trying to clarify the most important aspects of their actions. The thesis is composed of two parts, first of them focusing on documentation of the history of Indonesia, being the main actor, whose political evolution is determining for both chosen regions. The historical development and

political environment of both of these regions is documented here as well. In the second part a comparison using the research questions is made to clarify the most important differences and similarities of both cases.

Klíčová slova: Secese, Neoimperialismus, nezávislost, hnutí, konflikt

Keywords: Secession, Neo-imperialism, independence, movement, conflict

Rozsah práce: 102 440 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. května 2015

Jakub Kvapil

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce Mgr. Martinovi Rieglovi, Ph.D. za velice vstřícnou a profesionální pomoc a také za cenné rady při sepisování této práce.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Vymezení tématu

Předmětem zkoumání práce bude separatismus a separatistická hnutí v oblasti Indonésie a jejich vývoj a formování v historickém kontextu. Dvě hlavní oblasti, které budou v centru zájmu, jsou Aceh na severu Sumatry a východní Timor. Separatistická hnutí v regionu Jihovýchodní Asie, zejména tedy v oblasti Indonésie, se objevují zejména po ukončení vlivu klasického imperialismu v podobě kolonií a reagují především na nový typ hegemonizace území pomocí takzvaného neoimperialismu, nebo také postkolonialismu. Fáze tohoto přechodu sehrála právě v těchto dvou případech naprosto klíčovou roli pro oba regiony. Pojem neoimperialismus je vymezen především jako forma ekonomického tlaku a získávání vlivu externích aktérů nad územím jiného státu. Pozadí formování novodobé podoby obou regionů sahá až do období, kdy se rozpadají evropské, tedy především nizozemské a portugalské kolonie v této oblasti a proto musí i toto období v práci stručně popsáno. Hlavním obdobím mého zájmu je však období od vzniku Indonéské republiky roku 1945, zavedení autoritářského režimu prezidenta Sukarna a pak následné převzetí moci roku 1968 generálem a následně prezidentem Suhartem a jeho období „nového řádu“. Toto období se pak vyznačuje silnými externími geopolitickými vlivy, kdy se hlavním zahraničním aktérem stávají Spojené státy Americké. Režim v tomto období postupuje velice brutálně a území se separatistickými tendencemi se ocitají ve středu zájmu Jakartské vlády. K oběma územím však musí centrální vláda přistupovat výrazně odlišným způsobem, což je způsobeno mnoha faktory. Právě porovnávání těchto faktorů bude klíčové pro komparaci jednotlivých hnutí a jejich postupů v dosahování požadované autonomie. Hlavními faktory v těchto dvou případech jsou historické souvislosti, etnické složení území, historie násilných konfliktů na těchto územích, dostupnost a zásoby přírodních zdrojů a také postavení těchto území jako kolonií, s čímž souvisí jejich právo na sebeurčení.

Kromě historických souvislostí bude značnou částí této práce analýza vlivu neoimperialismu na vývoj separatistických hnutí. Prvním krokem bude vysvětlení pojmu „neoimperialismus“ a jeho vývoj do dnešní doby. V této části bude nutné

analyzovat, jak byl pojem vnímán dřív, jak je vnímán dnes a také s jakými složitostmi se potýká. Právě terminologie je totiž příčinou, že pojem neoimperialismus se často zaměňuje s pojmy jako je postkolonialismus, postimperialismus nebo neokolonialismus. Na první pohled zjevné odlišnosti těchto termínů reflektují samotnou debatu o této problematice a zrcadlí postoje různých aktérů. Zatímco postkolonialismus vysílá na první pohled signál o ukončení kolonialistických aktivit, neoimperialismus činí přesně naopak. Proto určitá reflexe debaty o těchto pojmech je nutná k doplnění souvislostí a celkového kontextu.

Cíl práce a předpokládaná metoda zpracování

Hlavním cílem práce bude zpracování světové literatury a zmapování historie separatistických hnutí v Aceh a Východním Timoru. Po získání dostatečného množství dat a podkladů bude provedena komparace těchto dvou případů a budou vytyčeny hlavní body a skutečnosti, které odlišují, nebo připodobňují oba konflikty.

Četbou a analýzou historických dat bude vytvořen podklad pro vymezení primárních pozic jednotlivých regionů. V první části bude tedy provedena případová studie obou vytyčených regionů s předem vytyčenými body zájmu. Tyto body budou u obou případů vytyčeny shodně tak, aby mohli v druhé části práce posloužit pro účel komparace. U obou případů bude zkoumána výchozí geopolitická situace, což zahrnuje právo na sebeurčení jednotlivých regionů a zdůvodnění práva na sebeurčení. Také budou zkoumány geografické, vnitropolitické a ekonomické faktory, které umožní nastínit rozdílnosti a podobnosti v obou zvolených případech a poskytnou zdroj faktografických dat pro následné empirické zkoumání. Předpokladem je, že zde se projeví odlišnost jednotlivých území, zejména co se týká počtu a složení obyvatelstva, velikosti teritoria, ekonomických faktorů a historických skutečností, která měla a mají zásadní vliv na vývoj konfliktů.

V druhé fázi bude provedena komparace obou případů, v níž budou využita data z předchozích studií, které budou provedeny, ale budou zakomponovány i další důležité faktory, které mají na celou situaci vliv. Budu se zabývat otázkou etnické homogenity, která podle některých autorů může ve vývoji konfliktu hrát klíčovou roli a to zejména co se týká otázky uplatnění násilí a budování politických kontraelit. Hlavními prostředky vlivu neoimperialismu jsou hlavně ekonomické nástroje, pomocí kterých neoimperiální mocnosti vyvíjejí tlak na vytyčenou lokalitu, nebo stát. Právě dva vybrané regiony se velice odlišují v dostupnosti přírodních zdrojů, které jsou rozhodujícím faktorem při uplatňování ekonomického tlaku. Proto tento rozměr bude

hrát důležitou roli při zkoumání jak vnitřních tak vnějších tlaků na jednotlivá území. Důležitým rozměrem obou těchto konfliktů jsou také vnější zájmy ostatních mezinárodních aktérů. V případě Indonésie jsou to zejména Spojené státy Americké. Proto bude součástí výzkumu také geopolitické hledisko obou konfliktů a vliv jaký měl diskurs na mezinárodní scéně na oba konflikty.

Předběžná osnova

1. Úvod

2. Obecné vymezení, základní pojmy

3. Historické vymezení

3.1 Historické pozadí konfliktu v Aceh

3.2 Historické pozadí konfliktu ve Východním Timoru

4. Komparace obou případů

4.1. Etnický rozměr

4.2. Surovinový rozměr

4.3. Geopolitický rozměr

5. Diskuze

6. Závěr

Obsah

Úvod.....	4
1. Definice pojmů	8
1.1. Secesionismus.....	8
1.2. Etnický nacionalismus	10
1.2.1. Aceh	12
1.3. Neoimperialismus	14
2. Historický vývoj	17
2.1. Sukarnův režim 1945 – 1967: Emancipace a nezávislost Indonésie	17
2.2. Revoluce a boj za nezávislost (1945 - 1950).....	18
2.3. Řízená demokracie 1960 - 1965	20
2.4. Státní převrat a nástup nového řádu.....	20
2.5. Suharto a nový řád.....	21
2.6. Islám a jeho postavení v novém řádu:	23
2.7. Ekonomický vývoj v období nového řádu:.....	23
2.8. Role armády v politice:.....	24
2.9. Pád Suhartovy vlády a období reformace:	25
3. Vývoj secesionismu v obou vybraných regionech	27
3.1. Východní Timor.....	27
3.1.1. Období koloniální nadvlády Portugalska	27
3.2. Aceh:.....	30
3.2.1. Koloniální éra:.....	30
3.2.2. Kořeny secesionismu v Acehu	32
3.2.3. Hnutí za Svobodný Aceh.....	33
4. Komparativní analýza	33
4.1. Aplikace remediální teorie.....	34
4.1.1. Východní Timor	34
4.1.2. Aceh	35
4.2. Provnání reálií Acehu a Východního Timoru.....	36
4.3. Geopolitika a zahraniční aktéři zasahující do konfliktů	39
4.3.1. Východní Timor	39
4.3.2. Aceh:	40

Závěr	42
Použitá literatura	43

Seznam zkratek

ABRI	Indonéská armáda (<i>Angkatan Bersenjata Republik Indonesia</i>)
APODETI	Timorská Lidová Demokratická Asociace (<i>Associação Popular Democrática Timorese</i>)
ASDT	Timorská Sociální Demokratická Asociace (<i>Associação Social – Democrata Timorese</i>)
DOM	Vojenské operační území (<i>Daerah Operasi Militer</i>)
FALINTIL	Ozbrojené křídlo FRETILIN (<i>Forças Armadas da Libertação Nacional de Timor-Leste</i>)
FRETILIN	Revoluční Frontu za Nezávislý Timor (<i>Frente Revolucionária de Timor-Leste Independente</i>)
GAM	Odbojové Hnutí za svobodný Aceh (<i>Gerakan Aceh Merdeka</i>)
GPP	Hrubý provinční produkt (<i>Gross Provincial Product</i>)
KOSTRAD	Velitelství strategických rezerv armády (<i>Komando Cadangan Strategis Angkatan Darat</i>)
NASAKOM	Směr, který slučoval ideu Nacionalismu, náboženství a komunismu podle vzoru Národních a Lidových front v Evropě a měla přímou odezvu zahraniční politiky SSSR.
OSN	Organizace spojených národů
PKI	Komunistická strana Indonésie (<i>Partai Komuni Indonesia</i>)
PNI	Nacionální Strana Indonésie (<i>Partai Nasional Indonesia</i>)
SI	Islámská Liga (<i>Sarekat Islam</i>)
UDT	Demokratická Unie Timoru (<i>União Democrática Timorese</i>)
UNAMET	Mise Spojených národů na Východním Timoru (<i>United Nations Mission in East Timor</i>)
TNI	Indonéské národní ozbrojené síly (<i>Tentara Nasional Indonesia</i>)
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
VOC	Právě Východoindická společnost (<i>Vereenigde Oostindische Compagnie</i>)
KNIL	Královská armády Nizozemské Indie (<i>Koninklijk Nederlands Indisch Leger</i>)

Úvod

Tématem této bakalářské práce je srovnání příčin, vývoje a charakteru dvou vybraných konfliktů na území Indonésie. Pro tento účel byly vybrány konflikty na Východním Timoru a v Aceh, které mají jak mnoho společných znaků, tak mnoho rozdílností, pojí je však společná část historie. Cílem práce je vytyčit společné i rozdílné znaky, porovnat je a na výsledcích komparace vysvětlit, jaké měly dopady na vývoj situace v obou regionech. Výsledky secesionistických aktivit jsou v obou regionech rozdílné, což nabízí prostor pro zamýšlení nad důvody rozdílného vývoje. Tématika těchto konfliktů na území Indonésie je do dnešní doby aktuální a právě proto si zaslouží více pozornosti a to i vzhledem k tomu, že je alespoň v Českém prostředí málo vyčerpaná. Nabízí se tedy široký prostor pro výzkum, který může přinést zajímavé výsledky.

Existence státních entit na území Aceh i Východního Timoru jsou starší než indonéská republika, která vznikla po revoluci roku 1945. Právě se vznikem tohoto nového masivního celku, se pojí sílící secesionistické (separatistické) tendence, které následují sice v různých časových obdobích, ale v obou případech v reakci na aktivity indonéské vlády. Vznikem samostatné Indonésie došlo k markantní změně politické mapy Jihovýchodní Asie a na scénu vstoupil nový aktér s ambicemi získat v této oblasti pozici hegemonu. Aceh se stává dobrovolně součástí Indonésie hned po revoluci roku 1945 a to hlavně proto, že po celou dobu trvání byl integrální součástí stejného koloniálního celku Nizozemska jako zbytek souostroví. Východní Timor je násilně anektován až roku 1975 a to v souvislosti s dekolonizací Portugalských koloniálních území. Oba regiony se tak stávají součástí většího státního celku, který měl centralistickou podobu vlády a nastolil svou osobitou vizi vývoje regionu Jihovýchodní Asie.

Práce se zabývá zejména vývojem po roce 1945 a to hlavně obdobím 90. let 20. století a demokratizačním obdobím po pádu Suhartova režimu, které se datuje od roku 1998 až doposud. Hlavním těžištěm této práce však bude období do roku 2004, kdy se v obou případech odehrály klíčové změny, které jsou z hlediska výzkumného rámce nejdůležitější. Právě období tranzice k demokracii je významné tím, že mnoho etnických skupin otevřeně vzneslo své požadavky a právě některé z nich mají secesionistický charakter. Nelze pominout ani důležité aspekty koloniální éry, které

osvětlují důležité historické okolnosti a umožňují pochopit některé souvislosti, které hrají zásadní roli při pochopení secesionistických aktivit, které v obou oblastech propukly. Tyto tendence mají souvislost právě s ukončením období klasického kolonialismu a souvisejí s určitými prvky neokolonialismu či neoimperialismu, které jsou patrné v politice nově vzniklého indonéského státu. Tyto neoimperiální prvky převážně ekonomického charakteru v kombinaci s etnicko-nacionálními, ekonomickými a náboženskými spory ve vybraných regionech přispívají k bouřlivé politické atmosféře, která inklinuje k vnitropolitickým konfliktům. Případ Aceh a Východního Timoru vynikají mezi všemi těmito případy právě svým významem pro kompaktnost celého území. Nestabilita těchto regionů měla totiž zásadní význam, jelikož ohrožovala integritu celého Indonéského státu.

Práce je strukturována do pěti základních kapitol, které jsou uspořádány tak, aby logicky navazovaly a dohromady tak tvořily kompaktní celek. V první kapitole jsou vysvětleny základní pojmy, které jsou nezbytné pro vytvoření konceptuálního rámce. Tyto pojmy zahrnují: etnický nacionalismus, secesionismus a neoimperialismus. V druhé kapitole je popsán historický vývoj regionu Indonésie, který je nezbytné vysvětlit pro vytvoření komplexního náhledu na problematiku. Hlavní důraz je kladen na náboženství, koloniální éru, ekonomický vývoj a vývoj politického a sociálního prostředí. Následuje třetí kapitola, která popisuje vývoj jednotlivých osvobozeneckých hnutí a konfliktů. Čtvrtá kapitola obsahuje komparativní část práce, která komponuje teoretické rámce s historickým vývojem a utváří tak relevantní náhled na oba regiony. Primárně jsou zkoumány etnické, politické, náboženské a geopolitické aspekty, které jsou klíčové pro dění v obou regionech. Výsledky komparace jsou zhodnoceny v páté kapitole, která tvoří závěr.

Tato bakalářská práce vychází z několika zásadních teoretických konceptů, které zkoumají fenomény, jež jsou jejím těžištěm. První z nich je secese, jako proces směřující ke vzniku nového státního celku. Hlavním tématem této diskuse je morální ospravedlnění secesionistických hnutí a vytyčení patřičných důvodů pro jejich vznik. Existuje hned několik ucelených názorů, které na tuto problematiku nahlíží z různých úhlů, ale pro tuto práci je nutná syntéza mezi nimi. Oba konflikty mají totiž hned několik úrovní, které zasahují do jejich vzniku a vývoje a žádná z existujících teorií secese sama o sobě nestačí pro jejich analýzu.

Druhým zásadním pojmem, který je nutné zasadit do určitého teoretického konceptu je „neoimperialismus“, který bytostně souvisí s povahou Indonésie po roce 1945. Fungování nově vzniklého státu vykazuje principy užívané klasickými imperiálními státy osmnáctého a devatenáctého století, ale i nové metody, pomocí kterých upevňuje a distribuuje svou politickou moc.

Výzkumný záměr, stanovení výzkumných otázek a teze

Cílem je zjistit jakou měrou ovlivňuje rozdílná historie, společnost, politika a ekonomika vývoj obou konfliktů, které probíhaly alespoň po většinu času paralelně, přesto se vyvíjely rozdílným způsobem. Oba konflikty spojuje jeden společný aktér, jímž je Indonéská republika, která je jedním z typických představitelů neoimperialismu v moderním světě. Právě různý přístup centrální indonéské vlády k oběma regionům se odvíjí od mnoha různých dílčích souvislostí, které jsou předmětem zkoumání této práce.

Za účelem tohoto srovnání budou využity tyto výzkumné otázky:

- 1) Jsou na základě kritérií remediální teorie, která jsou popsána kapitole 1.1. oba konflikty morálně ospravedlnitelné?
- 2) Jaké jsou zásadní rozdíly mezi oběma regiony a s nimi spojenými konflikty z historické, etnické, ekonomické a náboženské perspektivy a jak to ovlivnilo přístup neoimperiální Indonésie?
- 3) Jakou roli hráli v obou konfliktech zahraniční aktéři a jací to byli?

V rámci jednotlivých bodů kritérií v bodě 1) předpokládám, že oba konflikty se na základě principu morálního ospravedlnění dle remediální teorie secese ukážou jako ospravedlnitelné a tudíž legitimní.

V bodě 2) předpokládám, že rozdílné historické souvislosti velkou měrou ovlivnily podobu hnutí, která se v obou oblastech vytvořila. Oba regiony mají značně odlišnou historii, která poměrně zásadně předurčuje jejich ráz až do dnešních dnů. Aceh je označován jako místo, kudy byl do Indonésie již mezi 12. a 16. stoletím importován Islám. Dříve, jako mocný sultanát, byl vždy ekonomicky aktivním a bohatým regionem,

od čehož se odvíjelo jeho postavení, které přetrvalo i v éře kolonialismu. Aceh byl zahrnut do nizozemského koloniálního panství, tak jako většina Indonésie a byl jedním z jeho významných částí. Zároveň byl však také centrem silného odporu místních obyvatel proti kolonialistům, kteří nikdy nezískali plnou kontrolu nad jeho územím. Díky dlouhodobému soužití sdílí obyvatelstvo Acehu velkou část historie se zbytkem Indonésie a proto je kompatibilním regionem. Východní Timor sice geograficky spadá do souostroví Indonésie, ale jejich historie se příliš neprolíná. Ani koloniální zkušenosti spolu tyto dva celky nesdílí, jelikož Východní Timor se stal součástí Portugalska. Dominantním náboženstvím se zde stalo katolické křesťanství, které bylo importováno Portugalci. Domnívám se, že tyto skutečnosti hrají zásadní roli ve vztazích obou regionů s centrální vládou a ovlivnili vznik a průběh obou konfliktů.

V bodě 3) předpokládám, že role mezinárodních aktérů bude v obou případech odlišná a bude se také zásadně odvíjet od přístupu indonéské vlády k regionu. Důležitou roli bude hrát otázka porušování lidských práv, která může být dokonce i rozhodujícím faktorem. Domnívám se, že nejdůležitějším zahraničním aktérem budou Spojené státy americké, které Indonésii vnímají jako jednoho ze svých klíčových spojenců v Asii a jejich vzájemné vztahy proto silně ovlivní i oba konflikty. Dalším důležitým regionálním aktérem bude také Austrálie, hlavně kvůli své geografické poloze.

1. Definice pojmů

Pro správné uchopení této studie je základním předpokladem vymezení základních pojmů, které budou u této příležitosti používány. Pojmy jako secese, neoimperialismus nebo etnický nacionalismus mají mnoho různých výkladů a je k nim přistupováno z mnoha různých hledisek. Právě proto v této kapitole bude každý důležitý pojem vymezen tak, jak s ním bude v této práci zacházeno.

1.1. Secesionismus

Secesionismus, ačkoli je to jeden ze základních principů utváření a proměňování geografické mapy světa, je v akademických kruzích často opomíjen. "Neexistující debata na téma secese v kruhu morální filozofie až do 80. let 20. století je zarážející. Tato teorie byla konstantně přehlížena i těmi největšími mysliteli západního světa zahrnující Plata, Aristotela, Hobbese, Rousseaua, Hegela, Marxe nebo Rawlse." (Buchanan 1991: 325, 323).

Prvním, kdo přispěl do debaty k tomuto tématu, byl Harry Beran se svou liberální teorií secese. Beranova teorie říká, že "Liberální politická filosofie potřebuje, aby byla secese dovolena, jestliže je efektivně vyžadována teritoriálně koncentrovanou skupinou uvnitř státu a je morálně a prakticky proveditelná." (Beran 1984: 23). Tento koncept, který nadále rozvíjí za jakých podmínek je secese morálně či prakticky ospravedlnitelná se nazývá teorie plebiscitní volby. "Plebiscitní teorie patří k primárním teoriím secese podobně jako teorie upřednostňující nacionální sebeurčení. Obě tyto teorie předpokládají, že secese je legitimní, jestliže majorita v regionu má touhu oddělit se od státu. Neexistují zde žádné další požadavky, jako jsou neprávem zabrané území nebo porušování lidských práv, proto aby byla secese ospravedlnitelná. Skupina požadující secesi nemusí být kulturně definována a nemusí mít ani historické nároky na území, které zabírá." (Norman 2003 [1998]: 37). Beran zdůrazňuje, že pro zachování hodnot liberální demokracie a pro morální ospravedlnění secese je nutné hodnotit tři základní argumenty: svobodu, suverenitu a majoritní pravidlo. (Beran 1984: 23; Beran 1988: 317). Podobně je tomu tak i u Davida Millera, který přišel s novou teorií sebeurčení. Miller pokládá tento princip sebeurčení za primární podmínku jakýchkoli secesionistických aktivit. Hledá odpověď na otázku, kdy je přípustné aby národní

uskupení současně začleněná v multinacionálním státě nebo impériu legálně provedla secesi a založila si tak vlastní stát (Miller, 1995). Millerovi ovšem nestačí pro ospravedlnění secese pouhá touha takovéto skupiny po samostatnosti a proto uvádí dodatečné podmínky, které musí podle jeho úsudku být naplněny.

Obě výše zmíněné teorie mají jednu důležitou spojitost, která je odlišuje od remediální teorie secesionismu. Millerova teorie sebeurčení i Beranova liberální teorie vnímají právo určité skupiny pro secesi jako primární. Jimi následně stanovené podmínky, pak slouží k tomu, aby toto právo vyvrátili, jestliže nejsou naplněny. Oproti tomu Buchananova remediální teorie zaujímá opačný postoj. Principem je, že skupina obyvatelstva má právo na secesi ve vytyčených případech a ta je tak reakcí na určitý typ utlačování či ohrožování té dané skupiny. Navazuje tak na myšlenku Anthonyho Birche, který napsal, že místo toho, aby pracoval s předpokladem, že každá teritoriálně koncentrovaná skupina se může pokusit o secesi za předpokladu, že majoritní většina v regionu si to přeje, bylo by lepší vycházet z předpokladu, že skupiny nejsou oprávněny vystoupit z demokraticky řízeného státu, jestliže nenastanou velice speciální okolnosti (Birch 1984: 598). Buchanan prozkoumal a kriticky zhodnotil všechny argumenty, které jsou užívány pro podporu myšlenky secese. Jako jediné relevantní následně uznal případy předešlé nespravedlnosti a diskriminační redistribuce a za určitých podmínek pak také případy sebeobrany (Buchanan, 1991). Z morálního hlediska se tedy Buchanan zaměřuje na předešlou křivdu k vybrané skupině. Tato křivda se stává ospravedlňujícím důvodem pro následnou secesi. Později Buchanan tyto křivdy podrobněji rozepisuje a rozvádí, jaké podmínky musí být naplněny, aby bylo ospravedlněno právo na secesi. V této práci bude zacházeno pouze s prvními třemi body, které se přímo týkají morálního ospravedlnění. Jelikož hlavním cílem je zhodnotit, jestli hnutí proklamující nezávislost regionů stojí na morálně uchopitelných základech, je zhodnocení těchto tří bodů relevantní a nezbytně nutné, na rozdíl od ostatních doplňujících bodů. Prvním z nich je „porušování lidských práv (Buchanan 1997, 55), které se projevuje, když dojde k ohrožení fyzického přežití člena skupiny aktivitou státu“ (Buchanan 1997, 37). Druhým principem je „nespravedlivé zabránění území suverénního státu“ (Buchanan 1997, 37). Buchanan zmiňuje ještě speciální právo na secesi, které je uplatnitelné za určitých podmínek. To je možné jestliže:

- stát udělí právo na secesi

- ústava zmiňuje právo na secesi
- byl stát utvořen z původně nezávislých politických jednotek a zakládací listina zmiňuje právo na budoucí secesi (Buchanan 1997, 36; Buchanan 2003 [1998], 29)

Buchanan se staví kriticky k Beranovu i Millerovu přístupu hlavně proto, že vnímá jako potenciálně nebezpečné, kdyby se jakýkoli z těchto přístupů stal uznávaný mezinárodním právem. Mohlo by to totiž i doposud spravedlivě jednající státy vést k nespravedlivým, násilným zásahům za účelem zachování teritoriální integrity (Buchanan, 1997). Právě Buchananova teorie byla vybrána jako vhodný přístup pro tuto komparativní studii případů secese v Aceh a Východním Timoru a to zejména z důvodů okolností obou konfliktů. Jak v Aceh, tak ve Východním Timoru jsou patrné znaky předešlých křivd, které si obyvatelé obou regionů nesou a jsou nosnými tématy dlouhodobých sporů a diskusí.

1.2. Etnický nacionalismus

Při vysvětlování tohoto pojmu v kontextu této bakalářské práce je nutné vycházet z reálií daného prostředí. Pojem samotný se přizpůsobuje dle zkoumané oblasti, jelikož v něm hrají zásadní roli místní podmínky, které se často diametrálně liší. Právě společenské prostředí v Indonésii je velice specifické a proměnlivé v čase, tudíž je nezbytné formulovat pojem v kontextu geografickém, historickém, politickém a společenském. Zásadní je také povaha Indonésie jako státu, který je složený z mnoha různých etnik, která jsou rozprostřena ve velice členitém a geograficky nekompaktním území. Proces utváření společné národní identity v takovém prostředí je tedy komplikovaný a vyžaduje koncepci vlády, která dokáže zdůraznit společné pojící prvky mezi jednotlivými etniky.

Národní státy a jejich „politické systémy jsou v zásadě dvojrozměrné, neboť organizují a institucionalizují moc jak nad určitým teritoriem, tak zároveň nad určitým obyvatelstvem. Ustavení politického systému je tudíž nemyslitelné bez ustavení příslušného politického prostoru, což je proces nezbytně zahrnující dvojí ohraničování – teritoriální a sociální – a rovněž utváření teritoriálně i sociálně definovaných příslušností a identit. Různé politické systémy se vyznačují různými způsoby

ohraničování a definování překlenujících se, sdílených identit. V této perspektivě je demokratický národní stát také moderním teritoriálním státem, tedy útvarem s charakteristickou kombinací politických a kulturních ohraničení a identit, zahrnující klíčovou vazbu mezi občanstvím, teritorialitou a národní příslušností.“ (Barša et al.1999, 178)

Právě vyhrazení určité teritoriální a sociální příslušnosti je jedním z ohnisek sporu jak v Acehu, tak ve Východním Timoru. Obě oblasti se do určité míry dají označit jako periferní, ačkoliv Aceh je v porovnání obou případů oblastí s větším ekonomickým i historickým významem. Přístup centralistické javánské vlády jasně nese znaky vztahu založeného na konceptu štěpné linie centrum-periferie, přičemž „centrum představuje v prvé řadě privilegované místo v prostoru daného politického systému, kde jsou soustředěny rozhodující nástroje a zdroje politické moci a kontroly. Periferie je opakem centra v tom smyslu, že jde o mocensko-politicky relativně nepriviligovanou oblast, jejímiž klíčovými charakteristikami jsou vzdálenost, odlišnost a závislost. (Rokkan et al. 1999, 115).

Vývoj vztahu mezi oběma regiony a centrální vládou je hlavním faktorem, který ovlivňoval podobu a postoje regionálních politických subjektů a hnutí, která jsou hlavními aktéry secesionistických, potažmo separatistických aktivit. Vnitropolitické konflikty často nesou příznaky vycházející z předešlých křivd učiněných mezi jednotlivými aktéry a není tomu jinak ani v těchto případech.

Velkou část existence samostatného indonéského státu, konkrétně mezi lety 1966 až 1998, zaujímá období, v němž byl nastolen režim nazývaný též jako nový řád pod vedením generála Suharta. Toto období se vyznačuje vládou jedné strany, která je pod vedením právě zmíněného generála Suharta s velmi širokými pravomocemi. S myšlenkou jednotné Indonésie se ovšem pojila i myšlenka jednotného národa, která nezbytně musela ovlivnit národní vnímání obyvatel jednotlivých regionů. „Indonéský národní model byl založen na konceptu jednotného indonéského národa. Sestrojena z různých národů rozprostřených po celém archipel, byla to na začátku pouze vize založení nového politického zřízení, které by sjednotilo skupiny různé etnicity, velikosti, a s různou koloniální zkušeností“ (Bertrand 2004, 28). Tato vize jednoty se ani v případě Acehu zpočátku nejevila jako problém, ale v případě Východního Timoru to již bylo jiné. Právě zcela odlišný způsob života, oddělená historie, jiné náboženství a jiná etnická příslušnost byly od počátku pro Timořany důvodem, proč pro ně nebylo

možné představit si život pod nadvládou Indonésie. Důsledné, až brutální uplatňování vize jednoty ze strany Indonésie dalo následně vzniknout Timorskému etnonacionalismu, jehož vzednutí bylo přímým následkem násilí prováděného na obyvatelích.

V padesátých letech dvacátého století zmítalo Indonésií mnoho konfliktů, které se na první pohled Suhartovu režimu podařilo uklidnit. Případy Východního Timoru a Aceh byly prezentovány jako výjimky, které přetrvávaly, ale i u nich došlo ke zjevné změně povahy. Prokazatelně totiž přetrvávaly skryté křivdy, které nezmizely, ale začaly se projevovat jiným způsobem (Bertrand, 2004). Případ Východního Timoru, který z hlediska vzednutí etnického nacionalismu není výjimečný, jelikož je vlastně reakcí na násilí vnějšího aktéra, případ Aceh se značně liší a proto je nezbytné pojem a vývoj chápání tohoto pojmu popsat zvlášť pro tento region.

1.2.1. Aceh

V rámci Indonésie patří Aceh k regionům, který se vyznačuje hrdostí a významnou historií v rámci celé Indonésie. I s odkazem na koloniální éru, během které Aceh vynikal úspěšným odbojem proti nizozemským kolonialistům, se v tomto regionu vytvořila silná kolektivní identita, která ovšem měla multietnický charakter. Acežané tvoří zhruba 70 % obyvatelstva regionu, což jsou pouhá 2 % obyvatelstva Indonésie, přičemž většina obyvatel nevidí problém v kompatibilitě Acežské a indonéské identity (Aspinall 2005,3).

„Současná fáze konfliktu v Aceh začala v roce 1976, kdy bylo exilovým vůdcem Hasanem di Tiro založeno odbojové Hnutí za svobodný Aceh, neboli GAM (*Gerakan Aceh Merdeka*). Poprvé v historii tak vzniklo hnutí, které požadovalo samostatnost provincie Aceh od Indonésie. Do té doby byly jakékoli snahy směřovány k větší autonomii oblasti, ale právě hnutí GAM si kladlo za cíl úplné osamostatnění a nezávislost na centrální vládě. Pro mnohé Acežské nacionalisty, a hlavně mezi členy GAM, je předmětem konfliktu především identita. Podle jejich rčení tento spor zahrnuje znovuobjevení dávné Acežské státnosti a boj o sebeurčení. Pro vnější pozorovatele, zahrnující ty z indonéského parlamentu, se konflikt jeví spíše jako následek stále trvajícího vnímání křivd v Acežské společnosti. Primárně tyto křivdy Acežané pociťují v oblasti ekonomiky, lidských práv a náboženství“ (Aspinall 2005, 2,3).

Nárůst nacionalismu, potažmo etno-nacionalismu v regionu je tedy do jisté míry určen úhlem pohledu na tento konflikt. Je pravděpodobné, že motivací pro nacionalistické smýšlení budou oba výše zmíněné důvody, otázkou je, v jakém poměru a ve kterých skupinách obyvatelstva. Ačkoliv idea etno-nacionalismu byla mezi obyvatelstvem zejména z počátku sedmdesátých let 20. století poměrně silně zastoupena, nikdy nebyla absolutně dominantní, což je možné vysvětlit tím, že hlavním nositelem byli členové a sympatizanti hnutí GAM, které však nedokázalo nikdy získat absolutní kontrolu nad Acečským regionem. Případ Aceh je velice odlišný od případu Východního Timoru tím, že byl od počátku vzniku indonéské republiky její součástí, zatímco Timor byl do Indonésie násilně včleněn. Aceh se dokonce podílel na financování indonéské revoluce a nikdy do doby vzniku GAM nepřevážili v regionu secesionistické tendence. Právě posun od plné participace na chodu Republiky k postoji silně preferujícímu secesi od ní je pozoruhodný. Historický vývoj a s ním spojené změny režimu a vzájemných vztahů mezi Acehem a centrální vládou souvisely i s novými institucionálními formami, což měnilo i podmínky inkluze Aceh do Indonésie. Tyto podmínky se postupně stávaly nepřijatelné pro mnohem větší Acečské populace, která si utvořila svojí osobitou identitu. Každá takováto změna pak byla posuzována buď jako zisk, nebo jako ztráta pro Aceh. Jakmile se v této fázi pokusila centrální vláda jakýmkoli způsobem prosadit či upevnit svojí vizi národní jednoty, bylo to Acežany vnímáno jako neoprávněný zásah vůči nim. Nic na tom nezměnilo ani zavedení speciálního statutu pro Aceh, který umožňoval autonomní rozhodování v oblastech zvykového práva, vzdělání a náboženství. Konflikt tedy přerostl do fáze, kde se hlavním ohniskem sporu stala distribuce národní identity, moci a ekonomické síly (Aspinall 2005, Bertrand 2004, Niksh 2004, King 1988).

Hlavním zlomovým bodem, ve kterém se mění i koncept celonárodní politiky se stala rezignace prezidenta Suharta v roce 1998. Místo centralizace moci dochází k postupné demokratizaci a decentralizaci, což s sebou přináší i uvolnění napjatých vztahů mezi centrem a periferiemi. Indonésie po roce 1998 není státem, kde by etnicita hrála nějakou výraznější roli v politickém procesu (Aspinall 2011, 289 - 293)

V Aceh však hrálo důležitou roli několik specifických aspektů, které region značně odlišují od zbytku. Silná národní identita, odvíjející se od významné historie regionu, se díky špatně aplikované politice centrálního režimu stala hlavní překážkou integračního procesu. Za Suhartovy vlády bylo učiněno několik zásadních kroků, které

podkopaly důvěru Acežského obyvatelstva v centrální vládu, která nedokázala aplikovat vhodnou politiku směřující k integraci a místo toho se uchýlila k násilí jako projekci moci. Nacionalismus směřující k vizi národní jednoty nepřinesl tak kýžený výsledek potlačení autonomního regionu jakým byl Aceh. Naopak vedl ke vzednutí vlny etno-nacionalismu, který byl jeho přímým důsledkem a stal se jedním z dalších spojovacích prvků v boji za nezávislost.

1.3. Neoimperialismus

Termín neoimperialismu je velice složité obsáhnout, jelikož diskurz s ním spojený nelze zcela jasně vyhranit. V zásadě se jedná o časové období, které sousledně navazuje na období klasického imperialismu evropských států. Je tedy nutné definovat spíše pojem imperialismus, protože ten nese hlavní informaci o podstatě, zatímco předpona neo je pouhou specifikací na časové ose. Teoreticky se tedy jedná hlavně o časové vymezení tohoto pojmu, ale při bližším nahlédnutí není možné přistupovat k tomuto tématu takto úzce. Klasicky se vztahuje k 19. a 20. století, ale není výjimkou, že se používá i ve spojení s obdobím druhé poloviny 20. století. Největší význam při zkoumání tohoto pojmu mají „zejména dva různé způsoby uchopení významu imperialismu. Jeden z nich vztahuje pojem k politickému systému a ten druhý k ekonomickému. První z nich vyrůstá na základech 19. století s odkazem na koloniální vládu, druhý z nich má kořeny ve století 20. a Marxistických analýzách různých stádií moderního kapitalismu“ (Tomlinson 1991, 4). Často bývá v literatuře tento pojem spojen i s termínem neokolonialismu nebo postkolonialismu a bariéra mezi nimi není u mnohých autorů zcela jasně vyhraněná. Termín neoimperialismus a neokolonialismus se často vzájemně zaměňuje, což může v pochopení jejich významu vytvářet bariéry. Termínem neoimperialismu se zabývá mnoho autorů z různých pohledů a tak existuje široká škála teorií, které ho rozebírají. S ohledem na historické skutečnosti v oblasti Indonésie je v následujícím textu provedena syntéza různých teorií, jejichž jednotlivé části odpovídají skutečností z daného regionu. I samotná politika Indonésie je totiž sloučením více různých přístupů v rozmezí delšího časového období dle momentálních politických a ekonomických podmínek.

K termínu neoimperialismu v rámci této bakalářské práce je přistupováno trochu nestandardním způsobem. Jedním z autorů, který významně přispěl k debatě v tomto

okruhu je Kwame Nkrumah, který se sice zabývá explicitně termínem neokolonialismu, ale jeho myšlenky ovlivnili nejen tento termín. Neokolonialismus spojuje převážně s ekonomickým působením velmocí v oblasti jejich bývalých koloniálních panství a říká, že „výsledkem neokolonialismu je využívání zahraničního kapitálu pro exploataci spíše než pro rozvoj méně vyvinutých částí světa“ (Nkrumah 1966, x). Již v této větě je jasně naznačeno, že otázka neokolonialismu, potažmo ale také neoimperialismu, se týká vztahů na mezinárodní úrovni. Předmětem této práce jsou dva případy území, jejichž status se v průběhu historie mění a zásadním způsobem se mění i jejich bezprostřední okolí, se kterým musí komunikovat. Jak bude v následujících kapitolách upřesněno, vývoj Aceh i Východního Timoru, zvláště pak ve 20. století, je bouřlivý a prochází více různými etapami. Také proces vzniku Indonésie se odehrává ve 20. století a tudíž v oblasti tohoto rozložitého souostroví vzniká nový, dominantní aktér. Charakteristikou tohoto nového státu je navíc centralizace vlády na Jávě, která zaujímá nejdůležitější postavení a staví se do pozice centrálního správce. Regiony na periferii postupně ztrácejí, nebo vůbec nenabudou, svojí autonomii a otázka redistribuce zdrojů a moci se stává čím dál palčivější. Právě přístup Indonésie jakožto nového státu k jednotlivým, velice různorodým regionům, vykazuje některé typické znaky neoimperiálních praktik. Po vyhlášení nezávislosti do značné míry totiž přebírá praktiky bývalé nizozemské koloniální správy a nadále je uplatňuje, i když v pozměněné formě.

Jedním ze základních nástrojů distribuce moci centrální vlády se stává ekonomika. Způsob uplatňování moci skrze ekonomiku zkoumá Immanuel Wallerstein v několika svých dílech. Zabývá se konceptem světového systému, který vychází z teorie závislosti, která je ovšem dnes již překonaná. Wallerstein říká, že dnešní národní státy se nachází v širším politickém, ekonomickém a právním systému, který nazývá světovým systémem. Všechny národní státy jsou členy tohoto kapitalistického světového systému, a proto není možné je pochopit bez souvislosti právě s tímto systémem. Ten vznikl v 16. století v Evropě a byl podnícen hromaděním kapitálu. V několika dalších stoletích se díky mezinárodnímu obchodu na dlouhé vzdálenosti rozmohl po celém světě, přičemž centrem, kam proudilo nejvíce kapitálu a kde se hromadil, byla Evropa. Dle Wallersteina byl celý systém raného kapitalismu založen na nerovnoměrném rozložení práce mezi Evropou a ostatními státy, mezi které patřili i některé evropské státy. Důležitou částí jeho teorie ovšem je rozdělení světa na jádrové oblasti (*core areas*), semiperiferie (*semiperipheral areas*) a periferie (*peripheral areas*).

Přitom periferní oblasti jsou ty nejméně rozvinuté, jádrovými oblastmi jsou vykořisťovány kvůli levné pracovní síle, surovým materiálům a zemědělské produkci. Semiperiferie se nachází zhruba někde uprostřed. Jsou exploatovány jádrovými oblastmi, ale podílí se na exploataci periferních oblastí a do určité míry v nich probíhá industrializace a zpracování zdrojů, které jádrové oblasti neshledávají nadále výnosnými. Jádrové oblasti těží ze své výhodné geografické pozice, technologického vývoje, rozvoje infrastruktury a mají zároveň politickou, ekonomickou a vojenskou moc k prosazování svých cílů. Právě tato moc dovoluje těmto aktérům hromadit významný podíl kapitálu v rukách nepočetné menšiny a udržovat tak nerovnováhu ve světovém systému. (Wallerstein 1974, Wallerstein 1979, Wallerstein 1980, Wallerstein 1998, Arrighi et al. 1989). Wallersteinova teorie je koncipována, jak již bylo řečeno výše, pro mezinárodní úroveň vztahů, kde hlavními aktéry jsou státy. Právě v případě Indonésie je celá situace ovšem komplikovaná, jelikož jako suverénní stát vznikla až v roce 1945 a v tu chvíli bylo i vyčleněno území, které se pod tento nový stát řadilo. Aceh, historicky kompaktní a zároveň mnohem starší území byl do Indonésie včleněn, nutno říct, že v tu dobu ještě dobrovolně. Jedním z hlavních motivů ale byly obavy z nizozemských nároků na jeho území. Přesto později vznikl konflikt mezi centrální indonéskou vládou a Acehem, který si chtěl zachovat speciální autonomní status. Je tedy otázkou, do jaké míry je tento konflikt vnitrostátní a do jaké nikoliv. V případě Východního Timoru byla situace o něco jasnější, jelikož Timor je etnicky, společensky i historicky odděleným územím a v roce 1945 nebyl ani do Indonésie začleněn. Historicky není Indonésie sice typickým imperiálním státem, ale jak podotýká ve svém článku Paul James: „Mění se struktury kapitalismu, zrychlující se globalizace a neustále sílící tlak na porovnávání postavení a identity subjektivně i objektivně změnili starou imperiální koncepci vztahů. Domnívám se, že Globální kapitalismus, ne klasický imperialismus, nyní ohraničuje různé formy závislosti a exploatace (James 1997, 214). Vzhledem k tomu, že v Indonésii můžeme právě ve dvou vyčleněných regionech Acehu a Východního Timoru pozorovat vztah jádrové, semiperiferní a periferní oblasti, byla tato teorie zvolena jako vhodná pro analýzu daných případů.

Druhým použitým konceptem je kulturní aspekt imperialismu neboli kulturní imperialismus. Zjednodušeně je založen na tom, že stát se silnějším politickým postavením vštěpuje svojí kulturu jinému státu. Hlavním cílem, bez ohledu na metodu, je tedy zajistit kulturní hegemonii jednoho aktéra, nad tím druhým. Ovšem při pokusu

definovat tento pojem nezbytně vyvěrá problém. „Jak jsem usoudil, nemá příliš velký význam pokoušet se definovat kulturní imperialismus...a to hlavně proto, že tento koncept má velice komplexní ohraničení již na své abstraktní úrovni, za což vděčí komplexitě a kontroverzitě pojmů, ze kterých je složený... Je proto nutné nahlížet na pojem podle toho, jak byl užit v různých variantách diskurzivních kontextů: postupovat tedy konceptuální syntézou spíše než analýzou“ (Tomlinson 1991, 7,8). V indonéském prostředí je tento jev naprosto běžný a to na mnoha různých úrovních. Hlavně v případě Východního Timoru je vštěpování „indonéské“ kultury klasickým jevem v průběhu konfliktu a nese mnoho různých, často velice násilných podob.

2. Historický vývoj

V této kapitole je popsán vznik a vývoj samostatné Indonésie s ohledem na skutečnosti relevantní k tématu. Důraz je kladen hlavně na politické realie a změny v režimu, které ovlivnily jeho podobu.

2.1. Sukarnův režim 1945 – 1967: Emancipace a nezávislost Indonésie

Sukarno byl jednou z nejvýznamnějších postav indonéského boje za nezávislost. Byl politicky aktivním již od mládí a stal se určitým symbolem sjednocené Indonésie a společné identity. Často je jeho jméno spojováno s myšlenkou nacionalismu, jejímž nositelem bezpochyby byl a také je to jeden ze základních stavebních kamenů nového státu dle jeho vize. Kromě toho byl Sukarno také umírněným muslimem a neskrýval ani určité zaujetí ideologií marxismu, což byla na tu dobu velice zvláštní kombinace osobních postojů, které se ovšem zdatně skloubil. Ranná politická scéna Indonésie 20. století se vyznačovala značnou propustností mezi jednotlivými stranami a tak ani Sukarnovo členství v SI (*Sarekat Islam*), kde byl aktivní do roku 1922, nebylo žádným nepřekonatelným problémem pro jeho následnou změnu profilace (Dubovská et al. 2005, Drakeley 2005).

Po neúspěšném pokusu PKI o revoluci v roce 1927 a následném odmítnutí ideologie marxismu širokou veřejností, vzrůstá popularita marhaenismu, ideologie jejímž autorem byl právě mladý Sukarno. Na této ideji začal stavět vizi indonéského

národního hnutí, které dle jeho úvah mělo vycházet z vůle lidu, tedy malých rolníků, dělníků a obchodníků, protože v Indonésii neexistuje vrstva buržoazie, která by se tohoto úkolu jala, podobně jako tomu bylo například v Indii (Dubovská et al. 2005).

„Nacionální Strana Indonésie (PNI – *Partai Nasional Indonesia*) byla zformována roku 1927 a rychle se stala nejsilnější nacionální organizací. Jejím cílem byla plná nezávislost Indonésie a založení demokratických politických institucí. Jejím vůdcem, Sukarno, exceloval v používání inkusivní rétoriky, která čerpala ze Západních, Islámských a Indo-Budhistických konceptů. S programem založeným na jednotě všech Indonésanů spolu se Sukarnovými schopnostmi zaujmout široké voličstvo rostla síla i počet členů PNI a to zejména po vyhlášení spolupráce s SI“ (Bertrand 2004, 31 – 32).

V roce 1930 byla strana zakázána a Sukarno uvězněn na bezmála deset let, až do roku 1942, kdy byl osvobozen Japonskými okupanty. Japonci byli dosazeni do čela indonéské samosprávy v jejímž čele zůstal až do konce války v roce 1945. 17. srpna 1945 vyhlásil Suharto za podpory lidu nezávislost Indonéské republiky, jejímž se stal prvním prezidentem.

2.2. Revoluce a boj za nezávislost (1945 - 1950)

„Zhruba během jedné dekády, tedy od vyhlášení nezávislosti Indonéské republiky k demisi parlamentní demokracie v pozdních 50. letech, prošla Indonésie možná nejbouřlivějším obdobím za celé století. Začalo to bojem proti Nizozemcům, kteří byli odhodláni získat zpět svou kolonii a znovu nastolit svojí autoritu. Jakmile se povedlo odrazit nepřitele, nadešel mnohem komplikovanější úkol, tedy pokusit se dát národní nezávislosti nějakou formu. Bylo nutné vypracovat a uspořádat ekonomické a politické systémy, které by uspokojily očekávání obyvatel nově vzniklé Indonésie. Jak se ukázalo, byl to úkol nad síly a možnosti první generace národních politických vůdců“ (Brown 2003).

Vizi nového státu potřeboval Sukarno vybudovat na nějakém spojujícím, jednotícím prvku, kterým pro něj byl hlavně nacionalismus. Chtěl však tuto myšlenku prohloubit a přiblížit jí běžným lidem. Účelem bylo koncipovat jí tak, aby jasně deklarovala postoj nového režimu a získala pozitivní odezvu napříč celým národem. „Během revoluce Sukarno a několik jeho poradců položili základ explicitní národní ideologie, která mohla podpořit rozvoj nacionalismu, který měl proměnit Indonésii v

prosperující, moderní stát. Klíčem k této ideologii byla doktrína založená na pěti principech, nazývaná Pancasila, kterou Sukarno poprvé představil světu ve svém projevu v roce 1945. Těmito principy ve své originální verzi byli: indonéský nacionalismus, internacionalismus nebo humanismus, konsensus nebo demokracie, víra v boha a sociální spravedlnost“ (Vickers 2005, 117). Na plné uplatnění této vize však musel Sukarno počkat, jelikož nadcházející události nabraly nechtěný spád.

Jakmile skončila 2. světová válka a Japonci byli donuceni ustoupit ze svých získaných teritorií, mezi něž patřilo i indonéské souostroví, objevila se okamžitě nová hrozba pro čerstvě vzniklou republiku. Kromě Nizozemců, kteří se prakticky ihned začali pokoušet o obnovu své kolonie, vyvíjely činnost i další subjekty z indonéského politického spektra. Mezi nimi nejvýznamněji vystupovala strana *Murba* (proletář), která chtěla spolupracovat s Nizozemci, nebo radikální skupina *Dar ul-Islam* (Islámský stát), jejíž požadavky jasně vyplývají z jejího názvu. Během ledna 1949 Nizozemci obsadili všechna důležitá centra a odpor utichl. Nizozemci tak získali zpět svá území, ztratili ovšem mezinárodní podporu. Na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN téhož roku předalo Nizozemsko svrchovanost Spojeným státům Indonésie, vyjímaje Irian Jaya, jehož osud měl být dále projednán a Východní Timor, který nadále zůstal pod správou Portugalska. V symbolický den, 17. srpna 1950, prezident Sukarno tento politický útvar rozpustil a znovu vyhlásil Indonéskou republiku.

50. léta se odehrával ve znaku častých politických krizí, nestability režimu a neustále se zintenzivňujícím procesu znárodnování majetku. Proces nacionalizace nejvíc zasáhl hlavně Nizozemce, kteří sice o své vlastnictví přišli již během japonské invaze, ale počítali s tím, že po jejich porážce a následném odchodu dojde k jejich navrácení. Vyhlášení nezávislosti a následný proces znárodnování ovšem tyto naděje definitivně zmařil. Nestabilita Indonésie v těchto letech se vyznačovala zejména rychlým střídání vlád a vznikem více různých lokálních povstání, což mělo destabilizační efekty i na armádní jednotky TNI (*Tentara Nasional Indonesia*, neboli indonéské národní ozbrojené síly). Sukarno se snažil dosáhnout centralizace v jejich vedení a to se neobešlo bez častých výměn vedoucích osob v jejich čele, což nemělo kýžený výsledek a podobné incidenty se neustále opakovaly. Kromě vnitřních politických aktérů byla patrná také aktivita těch vnějších, jimiž byly hlavně zahraniční zpravodajské služby, které se snažili získat Indonésii jako svého zahraničního spojence (Drakeley 2005, Vickers 2005, Brown 2003, Dubovská et al. 2005).

2.3. Řízená demokracie 1960 - 1965

Pod tíhou hroučící se politické scény, kde probíhala nekalá politická soutěž mezi různými skupinami, tlaku ze zahraničí a ekonomické deprese přešla Indonésie k takzvané řízené demokracii, která měla být řízena nejlépe z nějakého centrálního úřadu, kterým měl podle Sukarna být právě prezident. Právě toto období se vyznačuje stále sílícím tlakem prezidenta na posílení jeho vlastní autoritativní moci, což nemělo zamýšlený efekt stabilizace státu, spíše naopak. Sukarnova odpověď na problematickou situaci v zemi byla založena na centralizaci moci a postupném omezování demokracie, čímž se snažil vyvažovat různé politické proudy, které v zemi působili. Představil také novou osobitou vizi propojení různých politických směrů nazvanou NASAKOM. Ta slučovala ideu Nacionalismu (*nasionalisme*), náboženství (*agama*) a komunismu (*komunisme*) podle vzoru Národních a Lidových front v Evropě a měla přímou odezvu zahraniční politiky SSSR, který ihned zahájil program vojenské pomoci Indonésii, na jejímž základě byly do Indonésie dodány zbraně v hodnotě 400 mil. USD. Podporu této vizi vyjádřili pouze PKI a PNI, zatímco ostatní parlamentní strany se stavěly spíš do opozice. Pro většinu regionů mimo Jávu byl právě nárůst participace PKI na vládnutí trnem v oku a do budoucna měl být základem krvavého konfliktu. PKI podporovalo Sukarnovu vládu hlavně proto, že byla antiimperialisticky a antikolonizačně laděná a otevřeně bojovala proti zájmům Nizozemců v indonéském souostroví. Sukarnovi se v této době ještě dařilo do určité míry zvládat složitou politickou situaci v zemi, ale narůstající problémy naznačovaly, že to nebude jednoduchý úkol. Soustředil se hlavně na politické změny, ale málo pozornosti věnoval ekonomickému rozvoji, což vedlo k dalšímu prohloubení ekonomické krize, která z tohoto přístupu pramenila (Drakeley 2005, Vickers 2005, Brown 2003, Dubovská et al. 2005).

2.4. Státní převrat a nástup nového řádu

V roce 1965 byli nejsilnějšími politickými aktéry v Indonésii komunistická PKI a na straně druhé armádní složky, kterým velelo několik důležitých, vysoce postavených generálů. 30. září 1965 započala skupina vojenských důstojníků z letectva a Sukarnovy prezidentské gardy akci, kterou nazývaly mise na ochranu velkého vůdce národní revoluce, prohlašujíc se za „Hnutí 30. září“ (Vickers 2005, 156). Jednalo se o aktivitu, která vycházela z rozhodnutí vedení PKI, která se snažila získat rozhodující roli v

politickém systému a tímto způsobem uštvrdit rozhodující úder svým pravicovým oponentům z armádních kruhů. „Jednotky ozbrojenců a členů přidružených k PKI unesly šest nejvýznamnějších armádních velitelů a popravily je na letecké základně Halim na předměstí Jakarty. Nepovedlo se jím ovšem zajmout generála Suharta, velitele strategických rezerv, tedy jedné z nejlépe vycvičené a vybavené jednotky umístěné v hlavním městě“ (Brown 2003). PKI nedisponovalo velkou ozbrojenou silou a proto bylo jejím eminentním cílem zničit velení armádních jednotek, tak aby nebyly akceschopné. Proto bylo nutné zajmout všechny v nečekané, souběžně provedené akci, což se nepovedlo. „Suharto použil svojí jednotku ke konfrontaci rebelů a do večera 1. října byla Jakarta v jeho rukou. Přesto, že v několika městech v regionu střední a východní Jávy probíhaly demonstrace vyjadřující podporu Hnutí 30. září, v zásadě bylo toto hnutí již 2. října mrtvé. Samotné PKI bylo zakázáno 12. května 1966 (Brown 2003). V následném zmatku nastalo skrze celý národ „davové šílenství“ směřované zejména proti členům PKI, ale i proti jejich sympatizantům. Během prvním měsíců bylo zabito nejméně 10 000 jejich členů a přívrženců a po celé Indonésii se šířila vlna násilí. Tento zmatek byl využit k boji mezi různými skupinami obyvatelstva. Motivací byla většinou nenávisť ke komunistům, ale také různé skupinové, etnické či náboženské rozpory. Odhaduje se, že do roku 1968, kdy upevnil svou roli Suharto a stal se prezidentem, bylo při těchto násilných střetech ztraceno mezi 250 000 a 1 000 000 lidských životů. V mnohých případech se na vraždění aktivně podílela sama armáda, v jiných zase proti nim nezasáhla. Roku 1968 byl převrat dokonán, Suharto se stal prezidentem a představil svojí vizi nového řádu. Tato vize byla založena na základech Pancasila, které měla svou aktivitou PKI přímo popírat. „PKI byla vnímána jak neindonéská, násilná ba i démonická síla, jejíž jediným cílem bylo získat politickou moc a to jakýmikoli prostředky. Kroky, které PKI podniklo, byly vnímány jako překročení všech přijatelných norem. Vytvoření mýtu nového řádu je s poražením tohoto démona úzce spjatá“ (Wood 2005, 148).

2.5. Suharto a nový řád

Suharto pocházel ze zcela odlišných podmínek než jeho předchůdce a to také značně ovlivnilo jeho způsob jednání a vystupování. Od mládí se pohyboval ve vojenském prostředí, postupoval díky svými schopnostem na čím dál vyšší hodnosti, až

se stal náčelníkem Velitelství strategických rezerv armády (KOSTRAD), což se stalo výchozí pozicí pro jeho převzetí moci. Do dnešních dnů není zcela vysvětleno, jak se Suhartovi podařilo probojovat až na pozici prezidenta a zajistit si podporu pro upevnění své pozice. Převzal ale kontrolu nad státem, který se nacházel v tísnivé ekonomické situaci, což se mělo stát hlavní výzvou pro nový režim.

„Jakmile se Suharto zmocnil vlády, započal ihned s aktivitami směřujícími k obnovení pořádku v zemi a rovněž s kampaní na rozvoj ekonomiky. Sukarno za sebou zanechal stát s negativními ukazateli růstu, šestisetprocentní inflací, žádnými zahraničními zálohami a státním dluhem přes 2 miliardy USD“ (Vatikiotis 1998, 33). Ze Suhartovy vlády je patrné, že si stanovil především ekonomické cíle místo cílů politické reformace. Ačkoliv jdou tyto programy ruku v ruce, ekonomická reforma byla v této době v Indonésii naprosto nezbytná. Nebylo možné snažit se o změnu politického prostředí, když obyvatelé neměli co jíst. Suharto si tuto skutečnost uvědomoval, nemohl se však úplně odříznout od minulosti a bylo pro něj důležité, aby i v politické rovině byla zřetelná návaznost na principy, které spojily Indonésii dohromady v jeden stát. „Loajalita armády byla stále nebezpečně rozdělená mezi starý a nový řád. Tím, že Suharto setrval u stále platné ústavy z roku 1945 a její vágní jednotné filosofie Pancasila, zachovali si jeho muži ideály vytvořené procesem získání nezávislosti. nový řád byl prezentován jako pouhá úprava toho, co bylo považováno za odchylky od ústavy z roku 1945 vytvořené Sukarnovým Starým řádem“ (Vatikiotis 1998, 33) I přes to, že nový řád určitým způsobem ideologicky navazoval na ten předešlý a některé jeho aspekty nadále prohluboval, podstoupil také mnohé změny, které byly v přímém rozporu s předešlým politickým směřováním. Jednou z hlavních rozdílností byl přístup k ideji komunismu, která byla napříč zemí zatracována a její představitelé odstraňováni. Naopak byl prohlubován autoritativní charakter režimu a již tak značně pokroucená vize řízené demokracie byla nadále směřována k silnější autokracii.

„Ve skutečnosti neměla skupina kolem Suharta žádné úmysly se dělit s kýmkoli o moc. Proto byla vytvořena nová politická strana nazývaná *Golongan Karya* (Funkční Skupiny/Golkar). Golkar zahrnoval všechny státem povolené funkční skupiny a rychle je přivedl pod nadvládu armády. Nadvláda Golkaru byla vynucena shora a skupina samotná byla složena z lidí loajálních Suhartovi a primárně zastupovala zájmy režimu spíš než zájmy jednotlivých členů“ (Drakeley 2005, 117). Tato skupina pod přímým

vedením samotného Suharta a pod kontrolou armády byla hlavní hybnou silou Suhartovi politiky a nástroj, pomocí kterého uplatňoval svojí moc.

2.6. Islám a jeho postavení v novém řádu:

Islám jakožto převažující náboženský směr v Indonésii zde má dlouhodobé kořeny a postupem času se nevyhnutelně politizoval. Během koloniální éry byl vnímán jako potenciální nebezpečí, jelikož mohl sloužit jako jednotící prvek. Během revoluce byli všichni sympatizanti komunistické ideologie v nebezpečí a tak „nejenže Indonésané konvertovali, aby se vyhnuli označení za komunisty, ale také kvůli stejným důvodům mnohem více praktikovali Islám v běžném životě. Nástup nového řádu k moci provázelo krátkodobé oživení Islámské politiky, jelikož na mnohých místech se právě buňky Islámských organizací podíleli na čistce proti komunistům“ (Bertrand 2004, 74). To však nemělo dlouhého trvání, jelikož stejně jako Nizozemci i nový řád se obával oživení Islámských politických stran a tak je „pomocí manipulace, kooptace a represe virtuálně zbavila moci“ (Bertrand 2004, 75). Hlavně z obav před těmito stranami je politická garnitura udržovala po celou dobu své vlády v pozici, kde neměli prakticky žádnou reálnou politickou moc. To sice vedlo k četným sporům, ale pro režim byla tato pozice bezpečnější než reálné oživení Islámské politiky.

2.7. Ekonomický vývoj v období nového řádu:

Jak již bylo řečeno, jednou z hlavních výzev pro Suhartův nový řád bylo pozvednout ekonomicky zbídačenou Indonésii. Hlavní změnou a cestou k rozvoji měl být příklon ke kapitalismu, který byl doposud vedením státu ostře odmítán, dokonce byl považován za jednu z největších hrozeb. „Suhartova vláda pozdvihla indonéskou ekonomiku pozoruhodně rychle. Stalo se tak na základě rad ekonomů, kteří podstoupili výuku v USA a v indonéském prostředí byli nazýváni technokraty. Vláda uplatnila tvrdá a ortodoxní ekonomická opatření, která zajistila, že již během roku 1969 spadla míra inflace na 15%. Byla zrušena řada opatření a regulací, která měla za důsledek pašování a blokovala vstup zahraničního kapitálu na trh“ (Drakeley 2005). Liberalizace a kapitalizace trhu byly hlavními nástroji, které měly Indonésii pozdvihnout a nastartovat éru ekonomického růstu. Období nového řádu se dá rozčlenit do tří fází:

- 1966-1973: stabilizace, rehabilitace, částečný liberalismus a ekonomické zotavení. „Čelící ekonomickému kolapsu z dob Sukarnovy vlády, nový řád stanovil jako nejvyšší prioritu ekonomické zotavení. K dosažení tohoto cíle přijala vláda nový, pragmatický, ideologií prostý přístup a svěřila ekonomický politický proces do rukou skupiny technokratů. Jedním z hlavních znaků nového ekonomického přístupu Suhartovy vlády oproti starému režimu byla reintegrace Indonésie do světové ekonomiky“ (Dick et al. 2002, 205).

- 1974-1982: ropný boom, rychlý ekonomický růst a zvyšující se státní zásahy do ekonomiky. Během těchto let zaznamenala indonéská ekonomie rychlý růst, který byl v porovnání s padesátými a šedesátými lety udivující. „Do velké míry byla za tento růst zodpovědná úprava obchodních podmínek na mezinárodním trhu (poměr průměrné ceny národního exportu a průměrné ceny národního importu), jako důsledek dvou boomů na ropném trhu v sedmdesátých letech“ (Dick et al. 2002, 207).

- 1983-1996: postropný boom, deregulace, obnovená liberalizace a rychlý nárůst exportu. Jak se počátkem roku 1982 začala snižovat cena ropy, začaly klesat i příjmy ropných společností v Indonésii. Vzhledem k tomu, že velká část příjmů indonéské vlády plynula z daní těchto společností, snížil se v důsledku i rozpočet s nímž mohla vláda nakládat. Do rozvojových projektů proudilo méně peněz a vývoj směrem k prosperitě se začal postupně obracet opačným směrem“ (Dick et al. 2002, 210).

„Léta 1966 – 1982 by se „podle makroekonomických ukazatelů dala považovat za úspěšná, jelikož obnovila podmínky liberálního kapitalismu, což v indonéských podmínkách také znamenalo obnovení funkce peněz a kapitálu“ (Dubovská et al. 2005, 329). Zato léta 1983 – 1998 se vyznačují více případy vnějších otřesů, které zpomalily tímto růstu. Přesto byla Indonésie v těchto letech v lepší ekonomické situaci, než před rokem 1966.

2.8. Role armády v politice:

Právě od nástupu Suharta k moci se v Indonésii značně změnili poměry, jelikož převzetí moci v jeho režii bylo založeno na vojenské síle. Od té doby získala právě armáda silné postavení, které je poměrně neobvyklým jevem. „ Jestli existovala v moderní Indonésii instituce, která převyšovala všechny ostatní, byly to právě ozbrojené složky. Indonéská armáda (*Angkatan Bersenjata Republik Indonesia* – ABRI) tvoří

instituci, která je mnohem víc než jen ozbrojená složka s velící strukturou. Je duší národa a největší politickou organizací v zemi. Ať se zdá tento pohled jakkoli pompézní, odráží jak je armáda vnímána členy jejího velení a do určitého rozsahu i civilním obyvatelstvem (Vatikiotis 1998, 60). Toto zvláštní postavení armády přetrvalo půl století a jeho základy můžeme nalézt právě s nástupem Suharta k moci. „Indonéské ozbrojené síly jsou jedinou vojenskou organizací v regionu, která má pevný právní a ideologický základ pro svoji roli v civilních záležitostech“ (Vatikiotis 1998, 61). I když se v průběhu demokratizace Indonésie role armády změnila, v době Suhartovy vlády byla tato organizace nosným pilířem jeho moci a kontroly politické scény. Suharto jakožto bývalý generál měl v těchto kruzích značnou autoritu, která mu umožňovala manévrovat a uzpůsobovat politické prostředí dle jeho potřeb. Suharto využíval silnou pozici armády i při vojenských operacích, které byly mířeny proti územím jako Irian Jaya, Východní Timor či Aceh. Kombinace politické a vojenské síly dávala armádě širší prostor pro manévrování a větší možnosti při uplatňování různorodých taktik při boji s místním odbojem.

2.9. Pád Suhartovy vlády a období reformace:

Suhartovým režimem v posledních letech jeho existence otřásaly četné krize, které měly svůj základ jak v ekonomice, politice tak ve společenské situaci Indonésie. „Období vývoje a následující období globalizace se proměnilo v období krize“ (Vickers 2005, 204). Kromě všeobecné špatné společenské a politické situace, která byla spojena s autoritativním způsobem vlády a kontroverzními vojenskými konflikty na Východním Timoru a v Acehu přišla další tvrdá rána pro Suhartův režim. „V srpnu 1997 zasáhla Indonésie Asijská finanční krize, která vypukla o měsíc dříve v Thajsku. V rozmezí října 1997 a května 1998 oslabila indonéska rupie z původních 2400 rupií za 1 dolar na 17 500 rupií za 1 dolar. Mezi asijskými státy, které krize postihla, byla Indonésie zdaleka nejvíce zasažena ekonomicky, politicky, ale i sociálně“ (Brown 2003, 229).

Situace byla v tuto chvíli pro Suhartův režim velice komplikovaná a zdála se být neudržitelná. Navíc se začaly vynořovat problémy, které byly důsledky rigidní vlády. „Následkem tří desetiletí trvající Suhartovy autoritativní vlády byl paralyzována celá společnost. Neexistovaly žádné politické nebo občanské instituce, které by jednaly bez závislosti na vládě. Organizace sahající od politických stran po sportovní asociace

spadaly pod patronát vlády, ale byly na ní tím pádem i plně závislé. Existovalo velmi omezené množství nevládních aktérů, kteří by se těšili významnější, celonárodní podpoře a vlastně žádní, kteří by měli zkušenosti s vládnutím. Neexistovala žádná kompetentní opozice připravená s hladkým průběhem převzít vládu po Suhartovi“ (Brown 2003, 229). Jak již bylo řečeno, příčin krize bylo více, ale vlastně „skoro všechny tyto chyby způsobil sám Suharto. Do února 1998, kdy vypukly masivní studentské protesty, navíc nebylo možné mluvit o efektivní opozici, která by ho vytlačovala z pozice moci. Všichni v tu dobu již cítili, že konec je blízko, ale zároveň se obávaly neexistence plánu nebo struktury reformace, na němž by byl založen nový politický systém“ (Vatikiotis 1998, 219,221).

Pro Suharta nebylo z této situace cesty ven a nevyhnutelné se stalo skutečností. „Hluboká ekonomická krize vedla k politickým a společenským nepokojům kulminujícím v násilné vzpouře a demonstrace, které donutili Suharta v květnu 1998 odstoupit z úřadu po 32 letech vlády. Následovníkem v úřadu prezidenta se stal B. J. Habibie, jeho dřívější viceprezident. Nicméně, Habibie, postrádající politickou legitimitu, byl všeobecně vnímán jenom jako následovník nového řádu. Navíc s kolapsem autoritativní, vysoce centralizované vlády nového řádu se vyrojily požadavky vyšší regionální autonomie a v některých případech i naprosté nezávislosti. Tyto požadavky vyvstávaly hlavně z regionů, které disponovaly bohatými zásobami surovin a kladly tak na vládu ještě vyšší tlak“ (Dick et al. 2002, 197). Na indonéské politické scéně nebyla osobnost, která by pokračovala v nastoleném kurzu vlády dle Suharta a navíc obyvatelstvo požadovalo radikální změnu režimu a jeho demokratizaci.

Habibie byl všeobecně vnímán jako pouhý krátkodobý správce úřadu a již roku 1999 byl nahrazen Abdurrahmanem Wahidim. Wahidihova vláda byla ovšem neméně kontroverzní a roku 2001 byl obviněn z korupce a ještě téhož roku odvolán z funkce. V té době byla viceprezidentkou Megawati Soekarnoputeri (Sukarnova dcera), která byla vnímána jako pokračovatelka vize jednotné Indonésie a po Wahidihovi sesazení automaticky nastoupila do úřadu prezidenta. Zhostila se své role statečně, ale převzala do rukou stát, kde bylo hned několik aktivních center etnických náboženských a ekonomických sporů. Přes všechny překážky byly prováděny četné změny v režimu a Megawati tak přivedla zemi do prvních přímých a svobodných prezidentských voleb, ve kterých vyhrál její konkurent Susilo Bambang Yudhoyono. Za tímto mužem stála kontroverzní minulost, jelikož pocházel z vojenského prostředí a účastnil se několika

mezinárodně kritizovaných armádních operací, mezi nimiž vyniká zejména operace na Východním Timoru roku 1975 (Dubovská et al. 2005, Brown 2003, Vickers 2005). Yudhoyono byl indonéským prezidentem až do roku 2014, ovšem z hlediska vývoje konfliktů na Východním Timoru a v Acehu je významnější jeho hlubší minulost za působení v armádě, jelikož jejich těžiště se nachází spíše ve 20. století.

3. Vývoj secesionismu v obou vybraných regionech

3.1. Východní Timor

Tato kapitola je rozdělena do několika podkapitol, tak aby lépe demonstrovala časové úseky, tak jak se měnil jejich charakter.

3.1.1. Období koloniální nadvlády Portugalska

Značnou část historie, byl Východní Timor jednou z méně významných lokalit, která sice spadala pod koloniální sféru vlivu Portugalska, ale přesto si udržovala svoji svébytnost. „Timor nejprve „ovládli“ portugalští obchodníci, jejichž činnost byla od druhé poloviny 16. století doprovázena působením dominikánských a později i jiných misí, které rozšiřovaly v místním animistickém prostředí katolické náboženství a portugalštin, (Špičanová 2011, 67 – 68). Právě šíření křesťanského náboženství byl zcela odlišný jev od zbytku Indonésie, zejména pak Acehu, kde převládal Islám. Tento jev byl následně využit i portugalskými osadníky, kteří lépe navazovaly kontakt s místním obyvatelstvem. „Portugalská koloniální správa neměla na Timoru příliš silné pozice, což vyplývalo z jejího charakteru“ (Špičanová 2011, 68). Na rozdíl od ostatních koloniálních impérií „ Portugalská chudoba a neexistence obchodnické vrstvy obyvatelstva znamenala, že jeho kolonie, zejména pak Východní Timor, nadále fungovaly jako pozůstatky obchodních míst ze 16. století, které obchodovaly s venkovskými oblastmi a měly malou autoritu mimo hlavní centrální oblasti. Bez odpovídající kontroly jejich území Portugalci přistoupili k běžné koloniální metodě vlády skrze místní autority, která odrážela a ustalovala již předtím existující lokální aliance a soupeření“ (Kingsbury 2009, 36). Kombinace specifického kmenového uspořádání s lokálními vůdci a poměrně omezené Portugalské správy měla

pozoruhodný efekt. Navíc „od počátku docházelo k míšení Portugalců s domorodci, což dalo vzniknout svébytné, etnicky a kulturně heterogenní společnosti“ (Špičánová 2011, 68-69). Právě vznik této společnosti je pravděpodobně největším odkazem Portugalské nadvlády, který ovlivnil natrvalo charakter Východního Timoru i konfliktů, které se zde odehrály. Bylo by však chybou přičítat období koloniální nadvlády příliš velkou míru důležitosti. „Dopad Portugalského kolonialismu na to, jak se Timor vyvinul, či nevyvinul, nesmí být přeceňován... Portugalské ekonomické zájmy na Východním Timoru se pojily s jednoduchým a špatně naplánovaným těžením surovin, hlavně santalového dřeva, které prakticky skončilo v 19. století a s polosystematickým pěstováním kávy“ (Kingsbury 2009, 37).

Během Druhé světové války byl Východní Timor strategicky významným územím, kde bojovaly nizozemské a australské jednotky po boku místních obyvatel proti japonským okupantům. O život zde přišlo až na 60 000 místních obyvatel, což zanechalo hlubokou a do budoucna ovlivnilo vztahy s vnějšími aktéry (Kingsbury 2009, Špičánová 2011). Na konci 2. světové války Austrálie chtěla ze strategických důvodů získat mandát nad Východním Timorem, avšak tato aspirace nebyla naplněna a teritorium bylo formálně navraceno do rukou portugalských autorit. Mezitím, ve světle 2. světové války vypukly v Jihovýchodní Asii, včetně Nizozemské východní Indie, antikoloniální nálady (Kingsbury 2009, 39). Východní Timor se tak sice vrátil pod oficiální nadvládu Portugalska, ale nálada byla již odlišná, než před rokem 1941.

3.1.2. **Boj o nezávislost**

Až do roku 1974 si Portugalsko udrželo nadvládu nad Východním Timorem, i za cenu krvavého potlačení několika povstání. „Ke konci dubna tohoto roku padla vláda v Lisabonu za oběť státnímu převratu provedenému levicovými vojenskými veliteli, kteří požadovali demokracii a dekolonizaci jako odezvu na bolestivé konflikty v Africe. Během několika týdnů převratu v Portugalsku se Východní Timor stal domovem hned tří samostatných politických hnutí, každé s jinou vizí budoucnosti pro tento region“ (Ballard 2008, 7). Tato tři hnutí zaujímala tři rozdílné pozice, které byly v tu chvíli politicky reálné. „Demokratická Unie Timoru (UDT), Timorská Sociální Demokratická Asociace (ASDT), přejmenována roku 1974 na Revoluční Frontu za Nezávislý Timor (FRETILIN) a Timorská Lidová Demokratická Asociace (Apodeti) sdíleli podobný cíl nezávislého nebo autonomního Východního Timoru... UDT, s konzervativnější

základnou mezi katolickými zemědělci, zastávala federaci s Portugalci ve fázi přechodu k nezávislosti. ASDT byla hlasitě proti portugalské vládě a bojovala za rychlejší přechod k nezávislosti. Apodeti byla formována kolem principu integrace do Indonésie, ale chtěla autonomní status“ (Bertrand 2004, 136-137).

Již 28. listopadu 1975 FRETILIN, který měl to dobrou kontrolu nad největší částí území...vyhlásil nezávislost Východního Timoru a založil Demokratickou republiku Východního Timoru. 30. listopadu 1975 vyhlásila koalice stran (zejména UDT a Apodeti) sympatizujících s Indonésií nezávislost a integraci do Indonésie“ (Martin 2001, 17). Právě tento okamžik se dá považovat za počátek konfliktu na Východním Timoru, jelikož již 7. prosince 1975 začala již delší dobu připravovaná invaze indonéských ozbrojených sil na Východní Timor, nazvaná operace Komodo. Tato plnohodnotná vojenská invaze byla posvěcená Spojenými státy americkými a Austrálií. Hlavními aktéry v tomto dlouhosáhlém konfliktu byla indonéská armáda a jejím hlavním protivníkem se staly jednotky FRETILIN (Kingsbury 2009).

Jakmile získaly indonéské síly kontrolu nad hlavním městem Dili, započaly vojenské akce směřované proti území kontrolovanému FRETILIN. Počítaly s poměrně rychlým a přesvědčivým vítězstvím, opak byl ale pravdou. Indonéská armáda byla zatažena do krvavého konfliktu, který si podle některých údajů vyžádal až 200 000 mrtvých. Byla často kritizována za brutální metody, které využívala nejen proti bojovníkům FRETILIN, ale i proti civilnímu obyvatelstvu. FRETILIN byl houževnatým protivníkem a to hlavně díky podpoře místního obyvatelstva, což si Indonésané uvědomovali a proto také zasahovali takto krvavě. Přesto, že ozbrojené křídlo FRETILIN, takzvaný FALINTIL v odboji neustávalo, nebylo schopno čelit indonéským jednotkám vyzbrojeným USA a uchýlilo se ke Guerillové válce. Během 80. let se Indonésie všemožnými způsoby snažila podkopat podporu FALINTIL místním obyvatelstvem, ale bez úspěchu. V roce 1983 bylo uzavřeno dočasné příměří a konflikt ubral na své intenzitě. Indonéská armáda zůstávala zastoupena ve vysokých počtech, ale míra ozbrojených střetů byla mnohem nižší. V 90. letech se opozice, hlavně v osobě Xanana Gusmays soustředila na reorganizaci FRETILIN a vytvořila Národní radu pro Mauberskou resistenci, která měla spojit všechny opoziční síly. José Ramos-Horta současně upozorňoval na situaci na Východním Timoru na mezinárodní půdě a snažil se přitáhnout pozornost Organizace spojených národů. Gusmao dokázal využít pro přitáhnutí pozornosti tragédii z roku 1991, nazývanou masakr v Santa Cruz, kterou

mediálně zviditelnil. Gusmao se začal soustředit na aktivity spíše ve smyslu informovanosti světové veřejnosti o problematice a jelikož jeho snažení mělo odezvy, byl v roce 1993 uvězněn v Jakartě. Propuštěn byl až roku 1999 a byl oslavován jako bojovník za svobodu. Hnutí odporu nadále vedlo svůj boj hlavně pomocí médií, což se začalo ukazovat jako velice funkční cesta. Roku 1996 byli dva hlavní představitelé, José Ramos-Horta a Biskup Belo oceněni Nobelovou cenou. Tato událost silně zvýšila mezinárodní zájem o případ Východního Timoru a Indonésie rychle ztrácela půdu pod nohama. S nástupem finanční krize a odstupem prezidenta Suharta se naskytla příležitost, kterou si Timořané nechtěli nechat uniknout, a na 30 srpna 1999 bylo vyhlášeno referendum o nezávislosti. Novým prezidentem Indonésie se stal B. J. Habibie, který se rozhodl pokračovat v nastoupeném kurzu. Vyhlášení referenda vyvolalo obrovskou vlnu násilí ze strany indonéské armády, která zadržovala voliče ve volebních místnostech, vyhrožovala smrtí a různými způsoby zamezovala regulárnímu průběhu hlasování. Přesto 78,5 % voličů hlasovalo proti setrvání v autonomii pod nadvládou Indonésie. Následovala vlna násilných zásahů proautonomních milic podporovaných armádou, které chtěli Timor udržet silou, nebo alespoň potrestat obyvatelstvo za hlasování pro nezávislost. Díky silnému mezinárodnímu tlaku ovšem nebyla Indonésie schopna udržet kontrolu nad Východním Timorem a roku 1999 byla zahájena tranzice k nezávislosti (Kingsbury 2009, Bertrandt 2004, Martin 2001, Ballard 2008).

3.2. Aceh:

3.2.1. Koloniální éra:

Aceh vždy byl a je zvláštním regionem v rámci Indonésie. Jeho umístění na severu Sumatry je velice strategické, hlavně kvůli Malackému průlivu na východním pobřeží. Tento průliv byl již v minulosti důležitým dopravním koridorem, jelikož spojuje Indický a Tichý oceán. Stal se tak důležitým obchodním místem a zároveň bránou rozmanitých kultur, které tudy proudili do celé Indonésie. Ve 13. století tudy byl také do Indonésie importován Islám, který se stal pro celou oblast dominantním náboženstvím. Aceh byl již v těchto dobách suverénním, bohatým územím a proto není divu, že již od počátku kolonizačního období o něj jevíly evropské kolonizátoři zájem,

který vyvrcholil v 19. století. Kromě strategické pozice byly dalším motivem také nově objevené přírodní zdroje, mezi které patřil cín, zlato, železná ruda, mangan, zinek, platina, ropa a zemní plyn (Dubovská et al. 2005, Brown 2003).

Zásadním konfliktem započatým v druhé polovině 19. století se stala válka mezi Nizozemskem a Acehem, která měla Nizozemcům zajistit kontrolu nad celým územím a dotvořit tak jejich impérium v indonéském archipel. Počátkem tohoto konfliktu byla smlouva o Sumatře mezi Nizozemskem a Británií. Na základě této smlouvy započala roku 1872 invaze nizozemských vojsk, která měla definitivně vyřešit otázku Acehu. Ukázalo se ovšem jako velice problematické porazit nepřítele, který praktikoval guerillovou válku a navíc měl velice vysokou morálku. Přes veškerou snahu trvala válka přes 30 let a její oficiální konec se datuje do roku 1903, i přes to, že boje lokálně pokračovaly ještě nejméně dalších 10 let. Ani tehdy ovšem neměli Nizozemci pod kontrolou celou oblast, což se jim de facto nepovedlo nikdy. Klíčem alespoň k částečnému úspěchu bylo podplacení lokálních vůdců, neboli *uleebalang*, kteří za slíbené pozice v nizozemské správě byli ochotni přejít na stranu KNIL (KNIL – Královská armáda Nizozemské Indie). Odpor proti silám KNIL vedla islámská náboženská elita, jejíž členové byli nazýváni *ulama*. Celá válka v Acehu měla z pohledu místního obyvatelstva silně náboženský charakter a právě islám byl v pozici pojícího prvku odporu. Pro Nizozemsko se válka v Acehu stala nejnákladnějším konfliktem v jejich koloniální éře a vyžádala si nejméně 15 000 mrtvých a 10 000 zraněných. O obětech na Acežské straně nejsou přesná data, ale počet obětí jistě překročil 25 000. Tento konflikt zakořenil mezi Acežany odpor vůči jejich okupantům, ze kterého pramenily neustálé lokální konflikty. Když v roce 1945 skončila 2. světová válka a Nizozemci se pokusili získat zpět, pod svojí nadvládu, svá bývala koloniální území, Acežané reagovali vyhlášením svaté války a tak se svým osobitým způsobem také připojili k vyhlášení nezávislosti (Dubovská et al. 2005, Brown 2003, Vickers 2005, Drakeley 2005).

Vyhlášení nezávislosti Indonésie započalo novou epizodu, která zpočátku měla slibný potenciál pro vytvoření fungujícího konceptu společného státu, ale jak se brzy ukázalo, již v samém počátku se objevily rozdíly v budoucí vizi, které měly přerůst v další konflikt.

3.2.2. Kořeny secesionismu v Acehu

Výchozí pozice Acehu byla odlišná od všech ostatních provincií a již od počátku vykazovala jiný charakter. „Acežané si utovřili unikátní komunitu skrze vnímání své slavné minulosti a pozici regionální mocnosti, jejich odporu vůči Nizozemcům a jejich silnou islámskou identitu. Skupina elity, která získala nejvíce moci a veřejné podpory v posledních dnech nizozemského kolonialismu a japonské okupace byla oddána myšlence republiky“ (Bertrand 2004, 163). Tyto sympatie pramenily hlavně z podobných zkušeností, které zažívaly obyvatelé Indonésie během koloniální éry. Navíc v roce 1949 získal Aceh titul provincie, namísto doposud existující Severní Sumatry, což bylo všeobecně velice dobře vnímáno. Společný nepřítel vytvářel prostor pro vzájemnou kooperaci a koncept společného státu se jevil jako možné východisko, které by zaručovalo oběma stranám silnější pozici při vyjednávání či v boji. „Němčině, následující nezávislost, integrace Acehu do nového národního státu byla čím dál více vnímána jako rušivá a rozdělovací síla. Tento pocit, společně s deziluzí mezi Acežskými vůdci způsobenou odmítnutím islámu jako filozofického a právního základu indonéského státu sekulárním, nacionálním vedením, dalo vzniknout povstání Darul Islam (Islámský Stát) v padesátých letech“ (Aspinall et al. 2001, 1016). Toto povstání sice bylo postupně potlačeno, ale pocit deziluze a odmítnutí islámu centrální vládou zanechal hlubokou stopu. Navíc byla v roce 1950 zrušena pozice Acehu jakožto provincie a znovu obnovena původní provincie Severní Sumatry. Acežané byli tímto krokem velice zklamáni, jelikož s nimi nebyl konzultován a navíc nebylo ani přihlíženo k jejich silné lojalitě během revoluce. V roce 1953 tak vypukla další rebélie vedená organizací PUSA (Asociace Acežských *Ulamů*, neboli náboženských vůdců), která měla silnou podporu mezi obyvatelstvem. Tento konflikt byl jedním z hlavních zlomových bodů, jelikož krvavé zásahy indonéské armády byly precedentem pro vytvoření pocitu křivdy mezi Acežany. „Aby indonéská vláda udobřila vzájemné vztahy, obnovila v roce 1956 provincionální status Acehu, navrátila mnoho vůdčích osobností PUSA do administrativních pozic a navrátila Acežské vojáky k službě v Acehu... Ke konci povstání Darul Islam bylo dosaženo míru, ale Aceh měl jiné podmínky začlenění do Indonésie. Selhal, společně s ostatními islamisty, v založení islámského státu v Indonésii. Během 60. let byli islamisté marginalizováni a sekulární, nacionalistická vize znovu upevnila svojí pozici v rámci Sukarnovy řízené demokracie. Období odporu posílilo Acežskou identitu a pocit odlišnosti od zbytku Indonésie...

Zatímco se zdálo, že by si Aceh mohl zachovat svůj unikátní způsob života, byl zároveň vázán vládní vizí národní jednoty“ (Bertrand 2003, 197). Právě postupný přechod z pozice výhradně náboženské do nacionalistické dal vzniknout novému hnutí, které se odlišovalo od těch předchozích a jehož cílem byla nezávislost.

3.2.3. Hnutí za Svobodný Aceh

GAM (*Gerakan Aceh Merdeka* – Hnutí za Svobodný Aceh) vzniklo v říjnu 1979 a bylo založeno Hasanem di Tiro, který pocházel z prominentní Acežské rodiny a studoval v USA. V roce 1979 se vrátil do Acehu, aby mohl bojovat za jeho nezávislost. Od založení prošlo hnutí GAM třemi fázemi, z nichž první byla velice hektická. Již koncem roku 1979 byla většina jejich vůdců v exilu, ve vězení nebo mrtvá a jejich podporovatelé zatlačeni do ústraní. Druhá fáze je spojena s nejintenzivnějšími bojovými aktivitami a ztrátami na životech. Mnoho z bojovníků GAM bylo vycvičeno v Libii a během roku 1989 se navrátili do Acehu a obnovili svoji aktivitu. To si vyžádalo proti akci indonéské armády, která spustila operaci *Jaring Merah* (červená síť), která trvala až do roku 1998. Celé toto období je známé brutálními aktivitami indonéských ozbrojených sil, které byly doprovázeny vražděním, mučením, únosy a znásilňováním. Existují stovky záznamů o porušování lidských práv, ovšem přesné záznamy nejsou zcela známé. Hovoří se o 2000 mrtvých, 3,439 mučených a 500 zmizelých občanech. Acežské úřady ovšem uvádí až 5000 zmizelých a některé neziskové organizace až 39 000. Zdálo se, že v roce 1991 došlo k vyhlazení příslušníků GAM, avšak díky přesunutí velení do exilu, útěku velké části bojovníků do sousední Malajsie a následné vlně následovatelů, plynoucí ze zkušenosti z vojenské operace armády, bylo přežití GAM zajištěno. Třetí fáze začala pádem Suhartova režimu a prakticky probíhá až do dneška. Díky neochotě Suhartových následníků problém v Acehu vyřešit, získalo hnutí GAM masovou podporu (Schulze 2004, Aspinall et al. 2001, Niksh 2004, Aspinall 2005).

4. Komparativní analýza

Hlavním cílem této analýzy konfliktů na Východním Timoru a v Acehu je nejen rozbor vnitřní situace z pohledu náboženských, ekonomických, politických, etnických a

historických souvislostí, ale také jejich vzájemná komparace na základě vytyčených výzkumných otázek. V této kapitole bude provedena právě komparativní část na základě těchto otázek, jejíž výsledek bude shrnut v závěru celé práce.

4.1. Aplikace remediální teorie

Oba případy zde budou podrobeny srovnání na základě remediální teorie Allena Buchanana a to zodpovězením první výzkumné otázky: Jsou na základě kritérií remediální teorie, která jsou popsána kapitole 1.1 oba konflikty morálně ospravedlnitelné?

4.1.1. Východní Timor

Prvním důvodem pro ospravedlnění secese je dle remediální teorie Allena Buchanana „ porušování lidských práv (Buchanan 1997, 55), které se projevuje, když dojde k ohrožení fyzického přežití člena skupiny aktivitou státu“ (Buchanan 1997, 37).

Vývoj konfliktu na Východním Timoru procházel několika různými fázemi, z nichž některé se vyznačovaly intenzivními ozbrojenými střety. Aplikace Guerillové války ze strany FRETILIN/FALINTIL byla pro indonéskou armádu problematická a tak uplatňovala mnohé taktiky, které nejsou standartní a jejichž terčem bylo často civilní obyvatelstvo. „ Počáteční roky konfliktu vyústili v těžké ztráty na životech. Odhaduje se, že počet obětí v závislosti na konfliktu, zahrnující hladomor a nemoci spojené s přesídlováním velkých částí populace, se pohybuje od desítek tisíců, dle zdrojů indonéské vlády, až po 200 000 obyvatel. Bylo zaznamenáno rozsáhlé porušování lidských práv směřované vůči osvobozeneckým ozbrojeným jednotkám a jejich podporovatelům“ (Martin 2001,17). Podobných záznamů existuje celá řada a jsou spojeny s celým obdobím konfliktu, až po jeho úplný konec. V návaznosti na tyto skutečnosti bylo vedeno několik následných vyšetřování, které potvrdili, že k porušování lidských práv opravdu došlo. „Ve finální zprávě vydané 31. ledna 2000 bylo obviněné 32 jedinců, většinou výš postavených armádních a policejních činitelů, z nejzávažnějšího porušení lidských práv dosahujícího až zločinů proti lidskosti“ (Cotton 2004, 64). Počet odsouzených byl vzhledem k rozsahu celé akce symbolický, ale je

dalším dokladem toho, že princip lidských práv byl na Východním Timoru indonéskými jednotkami porušen.

Vzhledem k těmto skutečnostem byla tedy snaha ze strany FRETILIN legitimní akcí a dle prvního bodu Buchananovi remediální teorie je hnutí za osvobození na Východním Timoru morálně ospravedlnitelné.

Druhý bod Buchananovi teorie říká, že secesi může ospravedlnit „nespravedlivé zabránění území suverénního státu“ (Buchanan 1997, 37). Indonéská invaze na Východní Timor propukla 7. prosince 1975 v reakci na proces dekolonizace, který byl zahájen již předchozí rok v návaznosti na změnu režimu v Portugalsku. Nový portugalský režim ihned začal řešit otázku kolonií a to formou změny právního systému,.... v červenci 1974 byl přijat ústavní zákon rušící předchozí definici zámořských provincií a přijímající právo na sebeurčení, zahrnující nezávislost kolonií. V červenci 1975 byl přijat zákon zajišťující vznik přechodné vlády na Východním Timoru, která měla zemi přivést k volbám lidového sněmu v roce 1976. Tento zákon předpokládal ukončení portugalské suverenity v říjnu 1978“ (Martin 2001, 15).

Technicky vzato Indonésie nezahájila vojenskou operaci proti suverénnímu státu, jelikož Východní Timor byl v roce 1975 stále ještě ve stádiu přechodu k nezávislosti na Portugalsku. Z tohoto úhlu pohledu je tedy složité určit, zda je druhý Buchananův bod možné považovat za splněný, či nikoliv. I kdyby nebylo možné ospravedlnit aktivity osvobozeneckého hnutí na základě tohoto bodu, pro naplnění podmínek ospravedlnění stačí splňovat alespoň jeden z vytyčených bodů.

Buchanan doplňuje své dva předchozí body speciálními případy, kdy je možné secesi ospravedlnit, a to: „jestliže stát udělí právo na secesi, nebo jestli ústava zmiňuje právo na secesi a nebo když byl stát utvořen z původně nezávislých politických jednotek a zakládací listina zmiňuje právo na budoucí secesi“ (Buchanan 1997, 36; Buchanan 2003 [1998], 29). Indonéská ústava, ani žádný jiný dokument se však o tomto právu nezmiňuje a proto je toto pravidlo irelevantní jak v případě Východního Timoru, tak Aceh (The 1945 Constitution of the Republic of Indonesia, 2002).

4.1.2. Aceh

Podobnost mezi případem Východního Timoru a Aceh je právě v ohledu porušování lidských práv zcela nepopiratelná a zjevná. Podobně jako na Timoru i v

Acehu se dá konflikt rozdělit do několika fází, z nichž každá má rozdílná specifika. V Acehu byl výskyt porušování lidských práv běžný již od 70. let a v různé míře byl vždy tento jev přítomen. „Byly zaznamenány rozsáhlé případy porušování lidských práv ze strany TNI. Tyto zásahy ze strany armády se prokazatelně staly běžnými již v 70. letech a pokračují do dnes“ (Niksh 2004, 2). V Acehu se dá za období s nejvyšším výskytem porušování lidských práv označit 90. léta, éru nazývanou DOM (*Daerah Operasi Militer*-vojenské operační území). „V prvních třech letech, tedy nejhorší fáze operace, bylo zabito více jak tisíc Acežských civilistů. Nejskromnější odhady vytvořené provinční vládou v roce 1998 hovoří o 871 lidech zabitých přímo armádou a o 387 zmizelých, později nalezených mrtvých. Přes 500 dalších bylo uvedeno jako nezvěstných a již nikdy nenalezeno. Většina odhadů, provedených neziskovými organizacemi uvádí zhruba dvojnásobné počty. Desítky tisíc Acežanů byly navíc uvězněny a mučeny v armádních základnách a znásilňování se prokazatelně stalo rozšířenou praktikou se 102 zaznamenanými případy, které evidoval tým místní vlády...Podobné případy porušování lidských práv, i když s nižší intenzitou, pokračovaly po celou éru DOM až do konce roku 1998“ (HRW 2001, 8).

Je tedy prokazatelné, že případy porušování lidských práv probíhaly i během konfliktu v Acehu a tedy z hlediska prvního Buchananova kritéria, jsou i secesionistické snahy v Acehu morálně ospravedlnitelným aktem.

Druhé Buchanovo kritérium v případě Acehu nemá žádnou relevanci, jelikož Aceh byl integrální součástí Indonésie od jejího vzniku v roce 1945. Podobně jako u případu Východního Timoru, ani třetí, speciální kritérium nehraje v případě Acehu roli, jelikož nebyla žádnou smluvní formou zajištěna otázka případné secese tohoto regionu.

4.2. Provnání reálií Acehu a Východního Timoru

Tato kapitola se snaží porovnat zásadní body, které ovlivnili vznik a průběh konfliktů a utvořit tak lepší přehled o souvislostech mezi nimi. Klade si za cíl popsat: Jaké jsou zásadní rozdíly mezi oběma regiony a s nimi spojenými konflikty z historické, etnické, ekonomické a náboženské perspektivy a jak to ovlivnilo přístup neoimperální Indonésie?

V této části bude čerpáno převážně z informací, které jsou již uvedeny výše v textu a bude provedena jejich komparace. S tím vyvstanou zásadní rozdíly, které

ovlivnily různý vývoj obou konfliktů a zároveň osvětlí přístup indonéské vlády k oběma případům.

Historicky se obě území odlišují na zcela zásadní úrovni. Historie Acehu je pestrá a sahá do dávné minulosti. Jeho vývoj do značné míry také ovlivnila jeho pozice na břehu severní Sumatry v úžinách Malaky, což byla odedávna významná obchodní cesta. „Nejenže Aceh byl znám námořníkům a obchodníkům jako strategická oblast v úžinách, kterými je nutné proplouvat na cestě z Indického do Tichého oceánu, ale byla to i brána kultur a místo, odkud se do souostroví šířil islám snad odedávna, ale určitě již od konce 13. století. Celá oblast severní Sumatry byla totiž od dávných dob, od cest prvních čínských poutníků, indických buddhistů i hinduistů, později muslimských obchodníků a plavců z Gudžarátu a z Persie, exponovaným obchodním centrem“ (Dubovská et al. 2004, 352). Pozice Východního Timoru není zdaleka tak výhodná, jelikož se nachází východněji v pacifickém oceánu a je tedy mnohem více izolovaný. Právě izolovanost má velký vliv na vývoj kultury, která je na Východním Timoru v porovnání s Acehem o mnoho chudší a méně poznamenaná vnějšími vlivy. Aceh jakožto brána do souostroví Indonésie byl hlavní cestou, kudy proudilo náboženství, umění, bohatství a další produkty, z nichž se dalo těžit. Právě pozice Acehu je zcela určující v otázce kompatibility s obyvatelstvem zbytku Indonésie. Společné znaky jako jsou Islám, propojená historie a fyzický kontakt obyvatelstva propojují nejen historii Acehu a zbytku archipela, ale vytvářejí jakousi společnou vizi soužití.

Dalším významným pojátkem Acehu a zbytku Indonésie je společná zkušenost koloniální nadvlády Nizozemska. Roky společného úsilí o osamostatnění ještě více sblížily oba aktéry a zároveň vytvořily určitý úsek bezprostředně propojené historie v jednom územním celku. Ačkoliv byl tento svazek produktem Nizozemské nadvlády, vytvořil prostředí, v němž koexistovaly různá etnika z celého souostroví a jestli nic jiného tak alespoň čas, po který tento svazek trval, vytvořil určitou míru adheze všech těchto skupin. Východní Timor jakožto koloniální území Portugalska tuto společnou zkušenost nesdílí. Portugalsko mělo zcela jiný kolonizační postup a způsob vlády se diametrálně rozlišoval od toho Nizozemského. Nizozemsko na svých kolonizovaných územích implementovalo centrální způsob vlády a reorganizovalo politický systém dle evropských měřítek. Portugalsko tímto způsobem na Východním Timoru nepostupovalo a ponechávalo většinu správy Východního Timoru na původní bázi lokálních vůdců. Vytvoření národní identity a politické elity se tak neřídilo stejnými principy jako v

Indonésii. Navíc Východní Timor nesdílel společné období odboje proti Nizozemsku, což v případě Aceh bylo důležitým pojítkem se zbytkem Indonésie.

S kolonizační érou se také pojí otázka náboženství. Aceh jakožto místo vniknutí islámu do Indonésie je tradičně muslimským regionem, kde má toto náboženství hluboké kořeny. Na Timor, původně animistický, bylo za éry kolonialismu importováno katolické křesťanství, které se zde uchytilo a je i v současné době hojně zastoupeno v obyvatelstvu. Je to ovšem další oddělující prvek, který dává jasně najevo rozdílnost Východního Timoru od zbytku Indonésie. I přes to, že islám je nedílnou součástí indonéské historie, stal se předmětem sporu mezi Acehem a centrální vládou. Představitelé Acežské elity požadovali, aby islám byl součástí státní ideologie, což centrální javánská vláda odmítala. Sdílené náboženství tedy nebylo zárukou soudržnosti, přes to bylo evidentním pojítkem mezi Acehem a zbytkem Indonésie.

Z ekonomického hlediska je evidentní, že Aceh je mnohem rozvinutější oblastí s rozmanitějšími a bohatšími zásobami nerostných surovin. Právě surovinový rozměr činí z Aceh velice důležitý region, který je důležité udržet jako integrální součást státu. „Obrovské finanční převody plynoucí ze surovin ze surovinově bohatých provincií, čemuž odpovídají jejich velké exportní zisky, pochopitelně vedly vážnému rozhořčení a vzestupu separatistických sil, zejména v Aceh a Irian Jaya“ (Dick et al. 2002, 229). Právě oblasti jako Aceh nebo Irian Jaya, byly klíčové pro ekonomiku Indonésie, a proto se také staly primárním zájmem politického procesu. „Oblasti bohaté na zdroje, specificky Aceh, Riau, Východní Kalimantan a Irian Jaya (*Papua*), byly mezi nejbohatšími provinciemi s ohledem na GPP (*Gross Provincial Product per capita*)“ (Dick et al. 2002, 229). Ačkoliv motivů pro setrvání Aceh v Indonésii měla centrální vláda mnoho, důvodů pro obsazení Timoru již tolik nebylo. Hlavním motivem se tak staly obavy ze vzniku prokomunisticky laděného režimu, čehož se Suhartův silně antikomunistický režim děsil.

I když některé metody použité při operacích v obou regionech nesou řadu společných znaků, motivace pro jejich uplatnění se značně liší. Jednotlivé dimenze konfliktu od sebe nelze oddělit a je nutné o nich uvažovat v souvislostech, jelikož pouze tak lze odhalit jejich příčiny.

4.3. Geopolitika a zahraniční aktéři zasahující do konfliktů

V rámci této kapitoly bude zodpovězena druhá výzkumná otázka: Jakou roli hráli v obou konfliktech zahraniční aktéři a jací to byli?

Odpovědi se snaží zastihnout postoje těch nejdůležitějších, určujících aktérů, jejichž aktivita měla zásadní vliv na vývoj konfliktu.

4.3.1. Východní Timor

Přes to, že konflikt na Východním Timoru se táhl bezmála 30 let, po většinu jeho trvání nebyl předmětem řešení zahraničních vztahů většiny států. Nevzbuzoval ani velký zájem mezinárodních organizací a stál tak v pozadí. Jeden z mála států, který problematiku konfliktu na Timoru bedlivě sledoval, byla Austrálie, jejímž předmětem zájmu byl Timor již delší dobu. „Přesto, že to nebylo hlavní téma dřívějších časů, Východní Timor byl předmětem ekonomických zájmů již od vzniku Australské federace. I přes to, že se nejednalo o výnosný obchod, tak první ropná koncese získaná australskou společností se datuje do roku 1905... Z bezpečnostního hlediska byl Timor předmětem zájmu pro Austrálii již od té doby, kdy se stal předmětem obchodního zájmu“ (Cotton 2004 ,4). To je poměrně logické, jelikož Východní Timor se nachází pouhých několik set kilometrů na sever od pobřeží Austrálie. Role Austrálie v konfliktu mezi Indonésií a Timorem je důležitá, jelikož Austrálie jakožto jeden z regionálních aktérů měla aktivní podíl na jeho průběhu. Do velké míry však postoj Austrálie vůči Východnímu Timoru, hlavně tedy v průběhu konfliktu, ovlivnily vzájemné vztahy s Indonésií. „Z realistické perspektivy, Indonésie je klíč k Australské obranné politice. Spravuje přístupové cesty na sever od ní, skrze které by byl veden jakýkoli případný útok. Stabilní a spřátelená Indonésie je proto klíčová pro Australskou bezpečnost“ (Cotton 2004, 22). Z počátku konfliktu, kdy nebyl vyvíjen na Indonésii žádný větší mezinárodní tlak a situace na Timoru byla ve velké míře chaotická, podpořila Austrálie indonéskou intervenci. „Od 80 let mělo připojení Východního Timoru k Indonésii násilnou cestou podporu obou hlavních Australských politických stran“ (Cotton 2004, 22). Důležitým faktorem, který ovlivňoval utváření politiky Austrálie vůči otázce Timoru, byla již zmíněná bezpečnostní rizika. „V roce 1975 (rok komunistických vítězství v Indočíně) se objevil nový, velice silný faktor, který vytvářel určité obavy a kladl tak podmínky na nově se rodící politické síly na Východním Timoru. Obavy

panovaly z toho, aby na Timoru nevznikl komunisticky směřovaný režim, který by potenciálně mohl být oporou pro Ruskou nebo Čínskou přítomnost necelých 500 kilometrů od Australských hranic“ (Cotton 2004, 4 – 5). Vývoj a způsob vedení konfliktu však postupně začal vytvářet pochybnosti a účelu a výsledku indonéské intervence. Začal také narůstat mezinárodní zájem, na čemž se podíleli jak aktéři z Timorské politické scény, kta zahraniční reportéři. „V mnoha ohledech byla změna Australské regionální a bilaterální diplomatické pozice v ostrém rozporu je jejím přístupem doposud. Rozhodnutí jako první zahraniční aktér vyslat vojenské síly určené k mezinárodní intervenci na Východním Timoru a zároveň ujmoutí se role koordinátora mise spojených národů neodpovídalo předešlé koncepci... a mělo silný dopad na Australskou regionální politiku“ (Cotton 2004, 125). Tímto krokem byla odstartována mezinárodní mise UNAMET (*United Nations Mission in East Timor*), do které se zapojilo již více dalších zemí a která hrála důležitou roli v letech následujících vyhlášení nezávislosti. „Největší příspěvky byly poskytnuty Austrálií, Portugalskem, Japonskem, Spojenými státy americkými následovanými Evropskou unií“ (Martin 2001, 39).

Z počátku hrály hlavní roli v rozhodování zahraničních aktérů o přístupu ke konfliktu otázky bezpečnosti, a také pozice Indonésie jakožto regionální velmoci, kterou si především západní země chtěli naklonit. Hrozba rozšiřujícího se komunismu a obavy z něho vedly západní aktéry k akceptaci nároků Indonésie, převážně z důvodu zachování dobrých vzájemných vztahů. Postupná změna pozic se odvíjela od vývoje konfliktu, který měl za efekt oddálení se od předešlých pozic a změnu postoje. Tento proces vyústil v silný mezinárodní tlak vůči Indonésii, která byla nucena neudržitelnou situaci řešit ukončením konfliktu a separací Východního Timoru od svého území.

4.3.2. Aceh:

Situace v Acehu se z pohledu mezinárodních vztahů poměrně zásadně liší od případu Východního Timoru. Jedná se totiž o integrální součást území suverénního státu, jímž je Indonéská republika. Případná vojenská intervence tedy není přístupným řešením a existuje tak pouze omezený prostor na úrovni diplomatických vztahů, v němž mohou zahraniční aktéři operovat. Vnější zásahy do vnitřních záležitostí nejsou většinou příliš dobře tolerovány a tudíž i z tohoto důvodu je vyjednávací prostor poměrně úzký. Hlavní jsou tedy zahraniční vztahy Indonésie a ostatních zahraničních

aktérů, protože ty jsou pro tento konflikt určující. Nejdůležitějším zahraničním partnerem Indonésie po roce 67, tedy od nástupu Suharta k moci byly Spojené státy americké. Suhartova změna ideologie a příklon ke kapitalismu a prozápadnímu uvažování zpřístupnily vzájemnou komunikaci, o kterou měla americká strana velký zájem. Jak již bylo konstatováno o kapitole dříve, Indonésie byla a je regionální mocností a je důležitým článkem bezpečnostní situace. Suharto, jako otevřené antikomunistický vůdce, byl v tomto ohledu ideálním partnerem pro Spojené státy, a proto se začala rozvíjet vzájemná spolupráce. Když v roce 1976 započala svojí aktivitu GAM, tento vztah na mezinárodní úrovni jí byl trnem v oku. „Předmětem kriticismu nebyly pouze zahraniční korporace, které exportovaly Acežské zdroje, ale v širší míře i americká podpora Suhartově vládě“ (Schulze 2004, 9). Ovšem podobně jako u konfliktu v Timoru, došlo ke změně postoje jednoho z aktérů. Ovšem v tomto případě to nebyl ten vnější, ale ten interní, tedy Aceh. „Zatímco prvek nacionalismu zůstával v ideologii GAM pevně zakotven a prvek islámu zůstával nevyjasněný, můžeme pozorovat posun GAM na západ, zejména směrem ke Spojeným státům americkým. Během prvních patnácti let obsahovala ideologie GAM jasné antikapitalistické a antiimperialistické elementy, i když nebyly nikdy tak významné jako složka nacionalismu. Dalo by se říct, že vyjadřování antikapitalismu, antiimperialismu a protizápadních nálad v 70. a 80 letech, podobně jako výrazy příklonu k lidským právům a demokracii v pozdních 80. letech, jsou reflexí prostředí, v němž GAM fungovala a jemuž se přizpůsobovala“ (Schulze 2004, 8). I přes tento významný posun ideologie zůstala zachován odpor k exploataci zdrojů skrz nadnárodní korporace, ale nyní je již vyjadřován spíše skrze rétoriku lidských práv. To pramení hlavně z toho, že „GAM vidělo hlavně v 90. letech a období DOM v západních humanitárních a lidskoprávní organizacích své nejbližší spojence, jelikož upozorňovaly na neschopnost Indonésie vládnout území Acehu bez hrozby násilí“ (Schulze 2004, 9). S nástupem období DOM navíc nadešla výrazná změna v mezinárodní politice a tou bylo ukončení Studené války. I tato skutečnost nutila GAM ke změně strategie a vyústila v přehodnocení strategie. GAM došla zjištění, že „... v tomto unipolárním světě může získat nezávislost pouze na základě mezinárodní (zejména ze strany Spojených států a Spojených národů) podpory vyvolávající tlak na Indonésii... Nic nepotvrzovalo tento názor víc, než získání nezávislosti Východním Timorem“ (Schulze 2004, 9).

Rozřešení krize na Východním Timoru však mělo dopady na vzájemné vztahy mezi USA a Indonésií. Ty negativně ovlivnily vztahy hlavně na úrovni do té doby kooperujících armád obou zemí. V současné době má Amerika malý vliv na členy TNI a všeobecně nízkou podporu, hlavně kvůli invazi do Iráku, kterou provedla v roce 2003. Americká diplomacie se snažila urovnat konflikt v Acehu diplomatickou i politickou cestou, ale bez větších úspěchů. Ze studie Larryho Nikshe z roku 2004 vyplývá, že politika USA vůči Acehu se skládá ze tří hlavních zásad. První z nich je podpora politického vývoje směrem k demokracii. Druhým je podpora integrity teritoria Indonésie a ujištění, že politický kurz nastolený v případě Východnímu Timoru ze strany USA se již nebude opakovat směrem k dalším částem Indonésie. A třetím bodem je obnovení vazeb mezi armádami obou zemí, na čemž dlouhodobě a intenzivně pracovala Bushova administrativa (Niksh 2004).

Pozice USA jakožto nejdůležitějšího zahraničního aktéra ve vztahu k Acehu a Indonésii je tedy proměnlivá v čase a i když posun ze strany GAM směrem k Spojeným státům by mohl naznačovat možné rozřešení konfliktu, není to příliš pravděpodobné. Pro americkou stranu jsou totiž dlouhodobě důležitější vztahy s Indonésií, jako regionálním partnerem a z toho plynoucí ekonomické vazby.

Závěr

V rámci této práce, byl vytyčen teoretický koncept, který umožnil zjistit, jestli s ohledem na zvolenou koncepci morálního ospravedlnění na základě remediální teorie mají oba konflikty nějaký ospravedlňující motiv pro vedení secesionistických hnutí. V obou případech byly nalezeny důkazy pro potvrzení těchto motivů a to na základě prvního z kritérií, tedy porušování lidských práv. I když v obou případech můžeme nalézt určité rozdíly, hlavně co se týká rozsahu a někdy i brutality metod využívaných TNI, potažmo indonéskou vládou, existují pravděpodobné důvody, proč tomu tak bylo.

Při porovnání jednoho ze základních ukazatelů, tedy počtu mrtvých na straně povstaleckých hnutí a civilního obyvatelstva, je vidět značný rozdíl. Na Východním Timoru se toto číslo pohybuje zhruba kolem 200 000 od roku 1975, zatímco v Acehu se odhaduje několik tisíc obětí na životech od roku 1976. Údaje se tedy vztahují na zhruba stejné časové období, ale počty se značně liší, přesto že Východní Timor čítal tou dobou

kolem 800 000 obyvatel a Aceh kolem 4 milionů. (Špičanová 2011). Je tedy nepopíratelné, že TNI na Východním Timoru operovala v mnohem větším měřítku, což mohlo být způsobeno právě nekompatibilitou obou aktérů a jejich obyvatelstva. Rozdílné historické zkušenosti, jiný kulturní základ, jiné politické prostředí a další podobné faktory měly již od začátku oddělující charakter a postupným rozvinutím konfliktu přispívaly k další vzájemné alienaci. Vnitrostátní podoba konfliktu v Acehu a hrozba narušení integrity celého systému pravděpodobně hrály zásadní roli a nedovolily, aby se konflikt rozhořel v takovém měřítku, jako na Východním Timoru. Stejně důvody však také stojí za rozdílnými výsledky osvobozeneckých hnutí v obou regionech. Neschopnost integrovat Východní Timor, obrovský rozsah násilností, který přitáhl zájem zahraničních aktérů a následný mezinárodní tlak vyústil v samostatnost tohoto regionu. V Acehu nebyli zahraniční aktéři ani tolik motivováni a neměli ani tolik možností konflikt ovlivnit, jelikož se jedná o vnitrostátní záležitost a přesto, že násilí je zde přítomno ve velkém rozsahu, není případ Acehu tak alarmující, jako byl případ Východního Timoru. Jak se ukázalo na případu Východního Timoru, tento mezinárodní tlak se stal rozhodujícím faktorem, který ve výsledku znamenal jeho nezávislost. GAM si tuto skutečnost uvědomovala a v roce 1999 se v plné míře potvrdila. GAM ovšem nedokázala tuto důležitou mezinárodní podporu získat, což je z velké míry důvodem, proč se nestal Aceh nezávislým státem.

Použitá literatura

ARRIGHI, Giovanni, Terence K HOPKINS a Immanuel Maurice WALLERSTEIN. 1989. *Antisystemic movements*. New York: Verso, ix, 123 p. ISBN 08-609-1964-1.

ASPINALL, Edward a Mark T BERGER. 2001. *The break-up of Indonesia? Nationalisms after decolonisation and the limits of the nation-state in post-cold war Southeast Asia*. Third World Quarterly, Vol 22., No 6, 1003 – 1024 p.

ASPINALL, Edward. 2005. *Aceh/Indonesia: Conflict Analysis and Options for Systematic Conflict Transformation*. Prepared for the Berghof Foundation for Peace Supprt. 29 p.

ASPINALL, Edward. 2011. *Democratization and Ethnic Politics in Indonesia: Nine Theses*. *Journal of East Asian Studies*, Vol 11, 289-319 p.

BALLARD, John R. 2008. *Triumph of self-determination: operation stabilise and United Nations peacemaking in East Timor*. Westport, Conn.: Praeger Security International, xi, 220 p. ISBN 03-133-4841-3.

BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. 1999. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 329 p. ISBN 80-859-5952-6.

BERAN, Harry 2005 [1998]. *A democratic theory of political selfdetermination for a new world order* in Percy B. Lehning, *Theories of secession*. New York: Routledge, x, 262 p. ISBN 04-151-7192-X.

BERTRAND, Jacques. 2004. *Nationalism and ethnic conflict in Indonesia*. New York: Cambridge University Press, xxiii, 278 p. ISBN 05-215-2441-5.

BIRCH, Anthony A. 1984. *“Another Liberal theory of secession”*. *Political Studies* 32: 596-602.

BROWN, Colin. 2003. *A short history of Indonesia: the unlikely nation?.* Crows Nest, N.S.W.: Allen, xviii, 270 p., [4] p. of plates. ISBN 18-650-8838-2.

BUCHANAN, Allen. 1991. *Toward a Theory of Secession*. The University of Chicago Press. *Ethics*, Vol 101. No 2, 322 – 342 p.

BUCHANAN, Allen. 1997. *“Theories of Secession”*. *Philosophy & Public Affairs*, Vol 26, No 1, 31-61 p.

BUCHANAN, Allen. 2003 [1998]. *“Democracy and Secession”* in Margaret Moore (ed.), *National Self-Determination and Secession*. Oxford: Oxford. University Press. 14 – 33 p. ISBN 0 – 19 – 829384 – 4.

COTTON, James. 2004. *East Timor in 2004: It Is All about Oil*. *Asian Survey*. Vol 45, No 1, 186-190 p.

DICK, Howard, Vincent J. H. HOUBEN, J. Thomas LINDBLAD a Thee Kian WIE. 2002. *The emergence of a national economy: an economic history of Indonesia, 1800-2000.* Leiden: Asian Studies Association of Australia in association with KITLV Press. ISBN 18-650-8665-7.

DRAKELEY, Steven. 2005. *The history of Indonesia.* Westport, Conn.: Greenwood Press, xxii, 201 p. ISBN 03-133-3114-6.

DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. 2005. *Dějiny Indonésie.* Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 576 s. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2.

Human Rights Watch (HRW).2001. Indonesia: The War in Aceh. Vol 13 No 4, 41 p.

JAMES, Paul. :1997. *Post-Dependency: The Third World in an Era of Globalism and Late Capitalism.* Alternatives, Vol. 22, 205-226.

KING, Dwight Y. a M. Ryaas RASJID. 1988. *The Golkar Landslide in the 1987 Indonesian Elections: The Case of Aceh.* Asian Survey, Vol 28, No 9, 916 – 925 p.

KINGSBURY, Damien. 2009. *East Timor: the price of liberty.* 1st ed. New York: Palgrave Macmillan, 246 p. ISBN 02-306-0641-5.

MARTIN, Ian. 2001. *Self-determination in East Timor: the United Nations, the ballot, and international intervention.* Boulder, Co.: Lynne Rienner Publishers, 171 p. ISBN 15-882-6033-X.

MILLER, David. 1995. *On Nationality.* Oxford: Clarendon Press. 220 p. ISBN 0 – 19 – 828047 – 5.

NIKSH, Larry. 2004. *Indonesian Separatist Movement in Aceh.* Foreign Affairs, Defense, and Trade Division. Congressional Research Service, The Library Congress. 7 p.

NKRUMAH, Kwame. 1966. *Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism.* International Publishers New York. 280 p.

NORMAN, Wayne. 2003 [1998]. “*The Ethics of Secession as the Regulation of Secessionist Politics*” in: Margaret Moore (ed.) , *National Self- Determination and Secession.* Oxford: Oxford University Press., 34 – 61 p. ISBN 0 – 19 – 829384 – 4.

REPUBLIC OF INDONESIA. As amended by the First Amendment of 1999, the Second Amendment of 2000, the Third Amendment of 2001 and the Fourth Amendment of 2002 in The 1945 Constitution of the Republic of Indonesia. 1945. 19 p.

ROKKAN, Stein, Peter FLORA, Stein KUHNLE a Derek W URWIN. 1999. *State formation, nation-building, and mass politics in Europe: the theory of Stein*

Rokkan : based on his collected works. New York: Oxford University Press, xviii, 422 p. ISBN 01-982-8032-7.

SCHULZE, Kristen E. 2004. *The Free Aceh Movement (GAM): Anatomy of a Separatist Organization.* East-West Center Washington. Policy Studies. 92 p. ISBN 1-932728-03-1.

ŠPIČANOVÁ, Lenka. 2011. *Komparativní analýza konfliktů v Aceh a na Východním Timoru.* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 223 s. Politologická řada, sv. č. 34. ISBN 978-807-3252-557.

TOMLINSON, John. 1991. *Cultural imperialism: a critical introduction.* London: Pinter Publishers, ix, 187 p. ISBN 08-618-7751-9.

VATIKIOTIS, Michael R. 1998. *Indonesian politics under Suharto: the rise and fall of the new order.* 3rd ed. New York: Routledge, xix, 248 p. ISBN 04-152-0501-8.

VICKERS, Adrian. 2005. *A history of modern Indonesia.* New York: Cambridge University Press, xiv, 291 p. ISBN 05-215-4262-6.

WALLERSTEIN, Immanuel Maurice. 1974. *Capitalist agriculture and the origins of the European world-economy in the sixteenth century.* New York: Academic Press, xiv, 410 p. ISBN 01-278-5920-9.

WALLERSTEIN, Immanuel Maurice. 1979. *The capitalist world-economy: essays.* New York: Cambridge University Press, xiv, 305 p. ISBN 05-212-9358-8.

WALLERSTEIN, Immanuel Maurice. 1980. *Mercantilism and the consolidation of the European world-economy, 1600-1750.* New York: Academic Press, xi, 370 p. ISBN 01-278-5924-1.

WALLERSTEIN, Immanuel Maurice. 1998. *Utopistics: or historical choices of the twenty-first century.* New York: Distributed by W.W. Norton, 93 p. ISBN 15-658-4457-2.

WOOD, Michael. 2005. *Official history in modern Indonesia: New Order perceptions and counterinterviews.* Boston: Brill, xiii, 233 p. ISBN 90-041-4478-1.